ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

1884

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

[ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6 – ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΦΡ. 8

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου, 39.
1884

Ἀριθ. 447 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Θ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΗ' — Συνδρομὴ ἐτησία Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Δι. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου 39. — 22 Ἰουλίου 1884

ΤΕΛΕΤΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(28 Αὐγούστου 1834)

Ἑορτὴ τῆς 28 Αὐγούστου 1834. — Ἑορταὶ ἔθνικαὶ προηγηθεῖσαι τῆς 2 Φεβρουαρίου 1833, τῆς 20 καὶ 31 Μαρτίου 1833, τῆς 11 Φεβρουαρίου 1834. Λόγος ἐκφωνηθείς. — Ἑορτὴ τῆς 28 Αὐγούστου 1834. Σκοπὸς αὐτῆς. — Ἔναρξις ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. — Λέων Κλέντσε ἔφορος τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν. — Δυσκολίαι κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν. — Ἔλευσις Ὄθωνος εἰς Ἀθήνας. — Ὑποδοχὴ αὐτοῦ εἰς Πειραιᾶ. — Προσφώνησις Γιαννακοῦ Βλάχου; — Προσφορὰ τῷ Βασιλεῖ γλαυκὸς καὶ κλάδου ἐλαίας. — Ὑποδοχὴ τοῦ Βασιλέως εἰς Ἀθήνας. — Ἐπιγραφὴ τιμητικὴ τῆς Πόλης τοῦ Ἀδριανοῦ. — Πρόγραμμα τῆς τελετῆς τῆς 28 Αὐγούστου 1834. — Περιγραφὴ αὐτῆς κατὰ τὰς ἐφημερίδας τοῦ Ναυπλίου. — Ἰωάννης Κλάδος τελετάρχης. — Λόγος Κλέντσε. Βιογραφία τούτου.

Τῇ 28 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1834 ἐτελέσθη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν πάνδημος καὶ χαρμόσυνος πανήγυρις, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ πολῖται τῶν Ἀθηνῶν, καὶ πάντες οἱ μετασχόντες ἐξεδήλωσαν μέγα ὑπὲρ αὐτῆς διαφέρον, καὶ χαρὰν δι' ἐκτάκτου παρασκευῆς καὶ πομπῆς.

Ἡ ἑορτὴ αὕτη δὲν ἦτο ἡ πρώτη, ἣν ἤγον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφ' ἧς ἡ Ἀττικὴ μετὰ τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Φθιώτιδος ἐγένετο ἐπαρχία τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου τῷ 1833· διότι, καὶ πρὸ τῆς προσαρτήσεως οἱ Ἀθηναῖοι ἐόρταζαν διὰ δοξολογίας τῇ 2 Φεβρουαρίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θησέως τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὄθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα (26 Ἰανουαρίου 1833).

Τὴν 20 Μαρτίου ἑόρτασαν τὴν ἄφιξιν τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς πρὸς κατάληψιν τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν περὶ ταύτης συνθήκην. Πάντες τότε οἱ πολῖται ἐξῆλθον μετὰ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων, καὶ δι' ἁσμάτων καὶ ζητωκραυγῶν ὑπεδέχθησαν τὸν ἐρχόμενον βαυαρικὸν στρατόν. Συνέχεια δὲ τῆς ἑορτῆς ταύτης ὑπῆρξε καὶ ἡ τῆς 31 τοῦ αὐτοῦ μηνός, καθ' ἣν παρεδόθη ἡ Ἀκρόπολις, ὁ δὲ λαὸς σύσσωμος ἀνέβη εἰς αὐτὴν μετὰ τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, καὶ ἐστήθη ἐκεῖ, βασταζομένη ὑπὸ ἀπομάχων Ἀθηναίων, εὐλογούντων τῶν ἱερέων καὶ τῶν πολιτῶν, ἡ Ἑλληνικὴ σημαία, τὸ σύμβολον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τάξεως.

Κατὰ τὸ 1834, τῇ 11 Φεβρουαρίου, ἐτελέσθη ἑτέρα δοξολογία ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τοῦ Θησέως, (Ἁγ. Γεωργίου), καὶ φωτοχυσία τὸ ἑσπέρας εἰς τὰς ὀλίγας σωζομένας οἰκίας, εὐθὺς ὡς ἐκοινοποιήθη καὶ ἐγένετο γνωστὴ ἡ ἀπόφασις ὅτι αἱ Ἀθῆναι ὡρίσθησαν καθέδρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ ἐξεδόθη τὸ διάταγμα τῆς 29 Ἰανουαρίου 1834 ἐν Ναυπλίῳ περὶ ἀνεγέρσεως Ναοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐν Ἀθήναις «πρὸς αἰώνιαν μνήμην τῆς θαυματουργοῦ ἀντιλήψεως τῆς θείας Προνοίας, τῆς ῥυσαμένης τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἀπὸ δεινῶν καὶ κινδύνων, καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν μεταγενεστέρων εἰς τὴν πίστιν, δι' ἧς οἱ προπάτορες των ἀνεκτήσαντο τὴν ἐλευθερίαν των εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι 1830 αἱματώδεις πολέμους».

Ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ τῆς 11 Φεβρουαρίου 1834 ἐξεφωνήθη καὶ λόγος παρὰ πολίτου, ὁ ὁποῖος προοιμιάσθη ὡς ἑξῆς

«Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,

«Εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχαιοτάτου περὶ 2,000 περίπου χρόνων ἀνηγερμένου τούτου μνημείου, εἰς τιμὴν τοῦ πρώτου συνοικιστοῦ καὶ πολιστοῦ τῆς πόλεως ταύτης, τοῦ Θησέως, συνήλθομεν σήμερον ἵνα πανηγυρίσωμεν, κατὰ νόμους θρησκείας, τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῆς ἀνεγέρσεως τῆς πόλεώς μας· καταλληλότερον τόπον δὲν εἰμπορούσαμεν νὰ ἐκλέξωμεν πρὸς τοῦτον τὸν σκοπόν, παρὰ τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ περίβλεπτον μνημεῖον ἐκείνου, ὅστις διὰ τῆς φρονήσεως καὶ ἀνδρείας του ἐστάθη ἀθεμέλιωτὴς καὶ εὐεργέτης τῆς πόλεως ταύτης».

Ἀφορμὴ πανηγύρεως ὑπῆρξαν καὶ αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δύο ἀφίξεις τοῦ Ὄθωνος εἰς Ἀθήνας.

Αἱ πανηγύρεις ὅμως αὗται ἦσαν καθαρῶς πολιτικαί, ἀφορμὴν εἶχον πολιτικὸν γεγονός, ἢ πρόσωπον, χάριν τοῦ ὁποίου ἐτελέσθησαν· αἱ πολιτικαὶ δὲ πανηγύρεις συγκινοῦσιν, ὡς γνωστόν, πλειότερον τὸν λαόν, καὶ παρὰ πᾶσαν ἄλλην κινοῦσι τὸ γενικὸν διαφέρον, ὥστε πάντες συμμετέχουσιν αὐτῶν, εἴτε ὡς δρᾶσται, εἴτε ὡς θεαταί, διότι τὰ πολιτικὰ γεγονότα, καὶ τὰ πολιτικὰ πρόσωπα ἔχουσιν ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ καθόλου κοινωνικοῦ σώματος, καὶ ἐπὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ καθ' ἕκαστον. Πᾶσα ἄλλη τελετὴ δύναται νὰ εἶνε λαμπρὰ καὶ χαρμόσυνος, ἀλλὰ δὲν συγκινεῖ τὰ πλήθη, καὶ τελεῖται συνήθως μονομερῶς μεταξὺ τῶν διαφερομένων προσώπων.

Ἀλλ' ἡ πανήγυρις αὕτη, περὶ ἧς γράφομεν, τῆς 28 Αὐγούστου 1834, δὲν εἶχεν ἀφορμὴν πολιτικὸν γεγονὸς τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀλλ' οὐδὲ ἦτο ἰδιωτική ἢ δημοτική, ἦτο πανήγυρις ἐθνική, μοναδική ἴσως εἰς τὰ χρονικὰ τῶν ἐθνῶν καὶ πρωτοφανής, τελεσθεῖσα πρὸς καθαγίασιν τῆς πραγματώσεως εὐγενοῦς ἰδέας, τῆς ἀνορθώσεως τοῦ Παρθενῶνος, καὶ τῶν τῆς Ἀκροπόλεως ναῶν μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ τοῦ κλασικοῦ ἐδάφους, καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς κυανολεύκου Ἑλληνικῆς σημαίας, ἥτις πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχεν ἐκεῖ ὁριστικῶς στηθῆ μετὰ παρέλευσιν ὁλοκλήρων αἰώνων δουλείας. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο νέα Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, καθ' ἣν ἐπισήμως ἑωρτάσθη ἡ πρὸ πολλοῦ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων ἀρξαμένη ἐργασία πρὸς διάσωσιν τῶν μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς καταστρεφομένων ἀρχαιοτήτων, πρὸς ἵδρυσιν μουσείων, καὶ πρὸς δημοσίευσιν ἐπιγραφῶν. Πάντες οἱ Ἕλληνες ἐγίνωσκον τὴν μεγάλην ἀξίαν τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἔβλεπον τὴν ἐπ' αὐτῶν καθημένην δόξαν τῆς πατρίδος, τὴν διατηρήσασαν ἄσβεστον τὴν μνήμην αὐτῆς, καὶ κατενόουν τὴν ὠφέλειαν, ἣν ὁ πολιτισμὸς προσεπορίζετο ἐκ τῆς διατηρήσεως αὐτῶν, ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν, ἐκ τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ναῶν, ἐκ τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἁρπαγῆς· διότι ἡ πρώτη ἀπαίτησις, ἣν εἶχεν ἀπὸ τῆς νέας Ἑλλάδος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, ἦτο ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἀρχαίων τούτων λειψάνων. Ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τοῦτο διεφέροντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὧν, ἡ πόλις διέσωζε τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην ἐπεσκέπτοντο θαυμάζοντες οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ τὰ ὁποῖα μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀδιαλείπτως κατεστρέφοντο, ἔρμαιον ὄντα τῆς ἀμαθείας, καὶ ἀντικείμενον τῆς κερδοσκοπίας τῶν κατακτητῶν. Ἀνὰ πᾶσαν δὲ στιγμὴν ἀνεμίμνησκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἀπώλειαν πολυτίμου κόσμου τῆς πόλεώς των καὶ ὁ μέγας πύργος τοῦ τότε σιγῶντος ὡρολογίου τῆς ἀγορᾶς, ὅπερ ἤγειρεν ὁ λόρδος Ἔλγιν, ὡς ἀντάλλαγμα τῶν καλλιτεχνημάτων, ἅτινα ἐκ τοῦ Παρθενῶνος ἀφήρπασε.

Διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς 28 Αὐγούστου ὑπῆρξε πάνδημος, καὶ ἑωρτάσθη μεθ' ὅλης τῆς πομπῆς, ἥτις ἠρμόζεν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τόσον ὑψηλῆς ἐθνικῆς ἰδέας.

Ὅτε ἡ πανήγυρις αὕτη ἐτελεῖτο, πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἦτο ἔτι τὸ Ναύπλιον. Εἶχε μὲν ὁριστικῶς ληφθῆ ἀπόφασις ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἤθελον εἶσθαι ἡ ὁριστικὴ πρωτεύουσα, ἀλλὰ τὸ διάταγμα τῆς μεταθέσεως αὐτῆς ἀπὸ Ναυπλίου ἐξεδόθη μετὰ 20 ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἑορτῆς, τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1834, ὁ δὲ βασιλεὺς Ὄθων ἀφίκετο καὶ ἐγκατέστη ἐν Ἀθήναις ὁριστικῶς τὴν 13 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Συνέβη ὅμως τότε ὁ βασιλεὺς Ὄθων νὰ διατρίβῃ ἐν Ἀθήναις, ἐντεῦθεν προτιθέμενος νὰ ἐξακολουθήσῃ περιοδείαν εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Καίτοι δὲ δὲν ὑπῆρχον τότε ἐν Ἀθήναις μεγάλα στρατιωτικὰ σώματα, καὶ πληθὺς ὑπαλλήλων ἀνωτάτων καὶ κατωτάτων, καίτοι ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἦτο ἀραιός, μόλις ἀναβαίνων εἰς 12,000, καίτοι ἔλειπον ἐντελῶς ὀχήματα (εἰσαχθέντων μόνον μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὄθωνος), καίτοι δὲν ὑπῆρχε πᾶσα ἐκείνη ἡ πολιτέλεια, ἡ κοσμοῦσα σήμερον τὰς δημοσίας τελετάς, ἡ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τελετὴ ἀπέβη λαμπρὰ κατ' ἐξοχήν, καὶ σεμνοπρεπής.

**

Πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ἑορτῆς ταύτης, ἀνάγκη νὰ προτάξωμέν τινα εἰσαγωγικῶς, ὅπως κατανοηθῇ ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς γενέσεώς της.

Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὄθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν τῶν μελημάτων τούτου καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας ὑπῆρξεν ἡ διατήρησις καὶ διάσωσις τῶν ἀρχαίων λειψάνων τῆς τέχνης καὶ τῆς ἱστορίας, περὶ τῶν ὁποίων εἶχε μεριμνήσει καὶ ὁ Καποδίστριας. Πρὸς τοῦτο δ' ἐξέδωκεν ἡ Ἀντιβασιλεία τὸ Διάταγμα τῆς 10 Μαΐου 1834 «Περὶ δημοσίων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν συλλογῶν», ὅπερ μέχρι τῆς σήμερον ἰσχύει, διέπον τὰ τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν γένει. Ἀλλὰ πλὴν τούτου ἡ Ἀντιβασιλεία, καὶ δὴ ὁ Ὄθων, προέβη καὶ εἰς πραγματικὴν ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων μέριμναν πρὸς διάσωσιν αὐτῶν, προφύλαξιν ἀπὸ τῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας, καὶ εἰς ἀναστήλωσιν καὶ ἀνόρθωσιν, ὅπου τοιαύτη ἦτο δυνατή, σωζομένων τῶν τεμαχίων. Ἐγένετο δὲ τούτου ἀρχὴ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκτελεστὴς τοῦ ἔργου ὡρίσθη ὁ διάσημος γερμανὸς ἀρχιτέκτων Λέων Κλεντσέ, ἀνώτατος σύμβουλος τῶν Δημοσίων Ἔργων τῆς Βαυαρίας, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀπσταλῆ εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν μέχρι τότε γενομένων σχεδίων τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Κλεάνθους καὶ Σάουθερτ, καὶ εὕρεσιν καταλλήλου θέσεως πρὸς οἰκοδόμησιν τῶν Ἀνακτόρων.

Ὁ Κλεντσε, ἀναλαβὼν τὴν ἐκτέλεσιν τούτου τοῦ ἔργου, ἐν πρώτοις ἐδήλωσε, καὶ ἡ δήλωσις αὐτοῦ ἐγένετο ἀμέσως ἀποδεκτή, ὅτι ἡ Ἀκρόπολις ὑπὸ πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φρούριον τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Ἤρξατο δὲ μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ ζήλου τῆς ἐργασίας τῆς ἀνορθώσεως καὶ καθαρισμοῦ τῆς Ἀκροπόλεως. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ 100 ἐργάται ἐπεχείρησαν τὴν ἀνασκαφὴν καὶ μετακίνησιν τῶν τεμαχίων τῶν μαρμάρων καὶ τῶν σπονδύλων τῶν κατερριμμένων κιόνων. Τοιαύτη ἐργασία κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον παρεῖχε μεγίστας δυσκολίας ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐργαλείων πρὸς μετακίνησιν τῶν μεγάλων ὄγκων τῶν μαρμάρων καὶ τοποθέτησιν. Ἐνέσκηψαν δὲ

τότε, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔργου, καὶ νόσοι ποικίλαι προσβαλοῦσαι τοὺς ἐργάτας, καί, ὡς λέγει ὁ Κλέντσε, τὰ πάντα ἐφαίνοντο ἀνθιστάμενα εἰς τὸ ἔργον.

Μόλις εἶχον παρέλθει τρεῖς ἑβδομάδες ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἀφίκετο εἰς Πειραιᾶ, μέλλων νὰ περιοδεύσῃ τὴν Στερεάν. Τότε δ' ἐγένετο ἡ σκέψις ὅπως διὰ τελετῆς ἐπισήμου ὁ Ὄθων καταθέσῃ τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ πρώτου κίονος τῆς ἀνορθώσεως τοῦ Παρθενῶνος. Αὕτη εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἑορτῆς ταύτης, τῆς πρώτης χάριν τῆς ἀρχαιότητος ἐν Ἀθήναις τελεσθείσης.

Ἀσχέτως πρὸς τὴν ἑορτὴν ταύτην, οἱ Ἀθηναῖοι ὑπεδέχθησαν διὰ πομπῆς τὸν Ὄθωνα, τρίτον ἤδη ἐπισκεπτόμενον τὰς Ἀθήνας. Εἰς Πειραιᾶ ἀποβιβασθέντα μετὰ τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τινων τῶν μελῶν τοῦ ὑπουργείου, ἡ γραμματέων τῆς ἐπικρατείας, ὡς τότε ὠνομάζοντο, ὑπεδέχθησαν πολλοὶ τῶν πολιτῶν, ἐν οἷς τρεῖς δημογέροντες, ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ὧν ὁ εἷς προσέφερεν αὐτῷ ὑπερμεγέθη γλαῦκα ζῶσαν, ὁ ἕτερος κλάδον ἐλαίας, καὶ ὁ τρίτος, οὗτινος καὶ τὸ ὄνομα γινώσκομεν, ὁ Γιαννακὸς Βλάχος, προσεφώνησε τοὺς ἑξῆς βραχεῖς, ἀλλ' ἐκφραστικοὺς λόγους

«*Βασιλεῦ*,

«Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, τρίτον εὐτυχήσασα νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, παρακαλεῖ διὰ τῶν δημογέροντων της νὰ δεχθῇς, ὦ Βασιλεῦ, τὴν ἔκφρασιν τῆς ὑπερβαλλούσης χαρᾶς της.

»Ὁ φιλήσυχος καὶ φιλελεύθερος ἐργατικὸς τῆς Ἀττικῆς λαὸς προσφέρει εἰλικρινῶς τὴν καρδίαν του καὶ τοὺς βραχίονάς του εἰς τὸν θρόνον Σου, Βασιλεῦ, πεπεισμένος ὅτι διὰ Σοῦ θέλουσιν ἀληθεύσει αἱ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προρρήσεις τῆς καλλιφώνου Μούσης τοῦ σεβαστοῦ Βασιλέως, τοῦ πατρός Σου, ὅτι διὰ Σοῦ, ὦ Βασιλεῦ, θέλουσι στεφανωθῆ οἱ ἀγῶνες ἡμῶν, ἐπιστρεψάσης πάλιν τῆς Ἀθηνᾶς μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὴν πόλιν μας.

»Ἥρωες τῆς Σαλαμῖνος, πενθηφοροῦντες τόσους αἰῶνας διὰ τὰς ἀλύσεις μας, καὶ τὴν ἐκ τούτου πτῶσίν μας, ἀνυψώσατε ἤδη τὴν κεφαλήν σας μὲ ὄμμα χαροπὸν νὰ ἴδητε τὴν πόλιν σας ἀνεγειρομένην, καὶ ἕδραν σοφίας καὶ εὐνομίας γενομένην.

Ζήτω ὁ Βασιλεύς».

Ἡ γλαύξ, ἥτις ἐδόθη τῷ Βασιλεῖ, θανατωθεῖσα καὶ ταριχευθεῖσα, ἀπεστάλη εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Μονάχου, ὅπου μέχρι σήμερον εὑρίσκεται.

Βασιλικὴ ὑποδοχὴ ἐγένετο εἰς τὸν Ὄθωνα καὶ εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου προϋπήντησαν αὐτὸν ἅθροοι οἱ πολῖται, πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ μετὰ τοῦ κλήρου, καὶ παρηκολούθησαν μέχρι τῆς οἰκίας ἔνθα κατέλυσεν.

Ὁ Ὄθων εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐκ τῆς ἀψῖδος τῆς ὁποίας εἶχεν ἀναρτηθῆ μέγας στέφανος δαφνόπλεκτος φέρων τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν

«ΑΙ Δ' ΕΙΣΙΝ ΑΘΗΝΑΙ
Η ΤΕ ΘΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΔΡΙΑΝΟΥ
ΟΘΩΝΟΣ ΝΥΝ Η ΠΟΛΙΣ»

Ἡ Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ ἐχρησίμευσε τότε ἀντὶ τεχνητῆς ἀψῖδος, ἐκ τῶν προσκαίρως ἀνεγειρομένων κατὰ τὰς τοιαύτας τελετάς. Ἀλλὰ διὰ τίνος ὁδοῦ ἐκ τῆς εἰσόδου τῆς πόλεως, ἥτις ἦτο ὅπου καὶ σήμερον, παρὰ τὸ Δίπυλον, καλουμένη τότε *Γύφτικη Πόρτα*, ἕνεκα τῶν παρακειμένων χαλκείων, ἐπορεύθη ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖ, δὲν γνωρίζομεν, τὸ πιθανώτερον εἶνε διὰ τῆς περὶ τὴν Ἀκρόπολιν, διότι ἄλλη ὁδὸς ἐν τῇ πόλει δὲν ὑπῆρχε βατή. Γράφει ὡσαύτως μικρὰ ἀνταπόκρισις ἐξ Ἀθηνῶν ὅτι «διὰ τῆς πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ ἐπορεύθη εἰς τὴν προετοιμασθεῖσαν αὐτῷ οἰκίαν», ἀλλὰ καὶ τίς ἡ οἰκία αὕτη ἀγνοοῦμεν· ἡ ἐπιστολὴ σιωπᾷ τὸ ὄνομα.

**

Μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως, ἀκριβῶς δὲ τῇ 28 Αὐγούστου, ἡμέρᾳ Τρίτῃ, ἐξεδόθη πρόγραμμα ἐκ 16 ἄρθρων κανονιστικὸν τῆς τελετῆς, περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος, καθ' ἣν ὁ Ὄθων ἤθελε διὰ τριῶν σφυροκτυπημάτων καθαγιάσει τὸν πρῶτον σπόνδυλον κίονος πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ Παρθενῶνος. Ἀγνοοῦμεν ἂν τὸ πρόγραμμα ἦτο ἔντυπον ἢ χειρόγραφον, ὑποθέτομεν τὸ δεύτερον, διότι τότε τυπογραφεῖον δὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις, ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὰ τῆς ἑορτῆς εἶχον προετοιμασθῆ ἐν Ναυπλίῳ. Ἡμεῖς ἔχομεν ὑπ' ὄψιν χειρόγραφον τοῦ προγράμματος, δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Π. Σταματάκη, ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων, εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο εἶνε μακρόν, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν περιγραφὴν τῆς τελετῆς, μεταφέρομεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον, ἄλλως τε δὲ εἶνε καὶ περίεργον διά τε τὸ ὕφος, καὶ τὰς διατάξεις, ἃς περιέχει.

«ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

Α'.) Τὴν Τρίτην εἰς τὰς 4 μ. μ., θέλουν παρευρεθῆ εἰς τὴν Βασιλικὴν αὐλὴν τῆς Α.Μ. τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Μονάρχου, ὅλαι αἱ ἐν Ἀθήναις πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, ἡ δὲ ἐθνοφυλακὴ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν θέλει εἶσθαι εἰς τὸ προαύλιον, ἐν παρατάξει τοποθετημένη.

Β'.) Αἱ ὁδοὶ ἀπὸ τῆς πύλης τῆς κατοικίας τῆς Α.Μ. μέχρι τῆς πύλης τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Παρθενῶνος θέλουν εἶσθαι δαφνοστόλιστοι.

Γ'.) Οἱ ἦχοι τῶν χαλκοστομικῶν κωδώνων θέλουν ἀναγγείλει τὴν ἐκπόρευσιν τῆς Α. Μ.

Δ'.) Ἡ ἐθνοφυλακὴ θέλει ἀνοίξει τὴν ὁδὸν τῆς πομπῆς.

Β'.) Θέλουν εἰσθαι εἰς δύο παραλλήλους γραμμὰς ἀκόλουθοι 60 πολῖται Ἀθηναῖοι, φέροντες κλάδους ἐλαίας ἀνὰ χεῖρας.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν συντεχνικῶν μὲ τὰ ἐμβλήματά των.

Οἱ πρόκριτοι τῶν Ἀθηνῶν αὐτόχθονες καὶ πάροικοι, οἱ διδάσκαλοι, οἱ σύμβουλοι τῆς Δημογεροντίας, καὶ οἱ Δημογέροντες.

Θέλουν παρακολουθεῖ ὁ Μοίραρχος μετὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν τῆς Β. χωροφυλακῆς.

Ὁ Συντάγματάρχης ἐπιθεωρητὴς τοῦ Νομοῦ μετὰ τῶν στρατιωτικῶν ὑπαξιωματικῶν.

Οἱ εἰς Ἀθήνας Πρόξενοι.

Ὁ Νομάρχης μετὰ τοῦ διευθυντοῦ καὶ ὅλων τῶν ἐν Ἀθήναις πολιτικῶν ὑπαλλήλων ἀρχῶν.

Οἱ συντηρεφεύοντες τὴν Α. Μ. Γραμματεῖς τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἔφιππος μετὰ τῆς Υ. Ἀντιβασιλείας, καὶ περιστοιχισμένος παρὰ τῶν σύλικῶν του, ἐν μέσῳ δύο γραμμῶν ἐκ τῆς Β. χωροφυλακῆς.

Ἐν ἀπόσπασμα τοῦ πεζικοῦ τῆς γραμμῆς θέλει κλείει τὴν πομπήν.

Ἐπὶ τέλους θέλει ὁ δρόμος ἀφεθῆ εἰς τὰ παρακολουθοῦντα πλῆθη.

ϛ'.) Ὁ Φρούραρχος ἔχων ἀνηκόντως τεταγμένον τὸ πεζικὸν τῆς γραμμῆς θέλει ὑποδεχθῆ τὴν Α. Μ. εἰς τὴν πύλην τῆς Ἀκροπόλεως, φέρων ἀνὰ χεῖρας τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου.

Ζ.) Μετὰ πεντήκοντα βήματα ἔνδοθεν τῆς Ἀκροπόλεως θέλουν χορεύσει ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ μέχρι τοῦ Παρθενῶνος αἱ παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν μία ἐξ αὐτῶν θέλει φέρει ὑψωμένην τὴν Ἀθηνᾶν ἐπὶ σημαίας, καὶ ἑτέρα θέλει φέρει δαφνόπλεκτον στέφανον ἐπὶ κυανοστρώτου δίσκου, ὅλαι δὲ αἱ παρθένοι μὲ κεφαλὰς ἐστεμμένας καὶ λευκοστόλιστοι θέλουν φέρει εἰς χεῖρας κλάδους μυρσίνης, καὶ ὁδηγοὶ θέλουν εἰσθαι ἡ Διδασκάλισσα αὐτῶν, καὶ αἱ Κυρίαι τῶν Δημογερόντων.

Η'.) Ὁ Μυστικὸς Σύμβουλος τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας Κύριος δὲ Κλέντζες, ὡς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ οἱ ἀρχιτέκτονες θέλουν ὑποδεχθῆ τὴν Α. Μ. εἰς τοὺς πόδας τῶν Προπυλαίων καὶ θέλουν τὸν συνοδεύσει εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅπου ἡ στρατιωτικὴ Μουσικὴ θέλει παιανίζει ἀναμένουσα. Ἡ Α. Μ. θέλει εὐδοκήσει νὰ διευθυνθῆ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ.

Θ'.) Ἡ Α. Μ. θέλει ἀναβῆ τὸν ἀπὸ δάφνας, ἐλαίας καὶ μυρσίνας κατάπλεκτον θρόνον, ὑψούμενον κατ' ἀντικρὺ τοῦ τζαμίου, ἐντὸς τοῦ βήματος τοῦ ὁποίου ἡ Υ. Ἀντιβασιλεία καὶ οἱ λοιποὶ ὑπάλληλοι πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ θέλουν λάβει θέσιν κατὰ τὴν ὁποίαν προσημειώθησαν τάξιν.

Ι'.) Αἱ παρθένοι θέλουσι λάβει ἐπίσης θέσιν ἔνδον τοῦ ἀρκτιανατολικοῦ περιστυλίου τοῦ Ναοῦ, καὶ θέλουν σχηματίζει ἐν ἡμικύκλιον.

ΙΑ'.) Τὸ πεζικὸν τῆς γραμμῆς θέλει εἰσθαι κύκλῳ τοῦ Ναοῦ τεταγμένον.

ΙΒ'.) Θέλει ἐκφωνηθῆ λόγος, εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου ὁ Κύριος δὲ Κλέντζες θέλει προσκαλέσει τὴν Α. Μ. νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν τῆς λιθοθεσίας τῆς στήλης. Ὅταν ἡ Α. Μ. ἐκτελέσῃ τὴν πρᾶξιν ταύτην διὰ τριῶν εἰθισμένων σφυροκοπημάτων, ἡ αὐτὴ πρᾶξις θέλει ἐπαναληφθῆ παρὰ τῶν μελῶν τῆς Υ. Ἀντιβασιλείας καὶ τῶν παρόντων Γραμματέων τῆς Κυβερνήσεως.

ΙΓ'.) Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὅλων τούτων αἱ παρθενικαὶ χορεῖαι θέλουν πλησιάσει ἐν ἡμικυκλίῳ τὸν θρόνον τῆς Α. Μ., ἡ παρθένος ἡ φέρουσα τὴν σημαίαν θέλει προηγεῖσθαι, ὅλαι αἱ λοιπαὶ θέλουν ψάλει τὸν ὕμνον τῆς Α. Μ. δὶς δ' ἐξ αὐτῶν θέλουν προσφέρει εἰς τὴν Α. Μ. τὴν στέφανον, φέροντα κύκλῳ τὴν χρυσοκέντητον ἐπιγραφήν

ΤΩΙ ΕΝΔΟΞΩΙ ΑΝΕΓΕΡΤΕΙ
ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ
ΑΙ ΠΑΡΘΕΝΙΚΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΧΟΡΕΙΑΙ.

ΙΔ'.) Μετὰ τὴν ἀπάντησιν τῆς Α. Μ. αἰρνίδιος τῆς στρατιωτικῆς Μουσικῆς παιανισμός, καὶ οἱ ἦχοι τῶν χαλκοστόμων κωδώνων θέλουν ἠχήσει παρευθὺς καὶ ἀναμιχθῆ εἰς τὸν ἀέρα.

ΙΕ'.) Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐξερχόμενος τοῦ Ναοῦ θέλει διευθυνθῆ εἰς τὴν κατοικίαν του διὰ τῆς αὐτῆς παρατάξεως, τῆς εἰς τὰ προηγούμενα ἄρθρα σημειωθείσης.

ΙϛΤ'.) Τὴν νύκτα θέλουν φωτισθῆ λαμπρῶς ἡ Ἀκρόπολις καὶ ἡ πόλις ».

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐξετελέσθη κατὰ γράμμα, ὡς μανθάνομεν ἐκ περιγραφῆς συντόμου, δημοσιευθείσης ἐν ἀλληλογραφίᾳ ἐξ Ἀθηνῶν ἐν τῷ « Σωτῆρι » ἐφημερίδι τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ I. Mihrlen « Geschichte Griechenlands von der Ankuft König Otto's in Nauplia bis zu seiner Thronbesteigung (Vom 6. Februar 1833 bis 1. Juni 1835) ».

Ὁ « Σωτὴρ » ἀναφέρει : « Γράφουν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἀφοῦ ἔφθασεν ὁ Βασιλεὺς ἐδῶ, εἴμεθα ὅλοι χαρά! Χθὲς ἔγεινε μία ὡραία τελετὴ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν· ὁ Βασιλεὺς ἐπῆγε προσωπικῶς, συνοδευόμενος ἀπὸ ἀναρίθμητον πλῆθος λαοῦ. Ἡ ὡραιοτέρα στολὴ τῆς τελετῆς ἦτο τὰ κοράσια τῶν σχολείων. Ἦσαν ὅλα λαμπροφορεμένα καὶ ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν κλάδους μυρσίνης δεμένους μὲ λευκὰς καὶ κυανᾶς ταινίας. Ἐν ἐξ αὐτῶν ἔφερε σημαίαν, ἥτις εἶχεν ἐν τῷ μέσῳ λευκὸν κύκλον, ἔνδον τοῦ ὁποίου ἦτο χρυσοκέντητος Ἀθηνᾶ, εἰς δὲ τὸ ὄπισθεν μέρος μία γλαύξ. Ἡ μουσικὴ τῆς Ἀγγλικῆς φρεγάτας Μάδαγασκὰρ ἔπαιζεν ἤχους ἐθνικούς. Μετὰ τὴν τελετὴν τὰ κοράσια παρουσίασαν εἰς τὸν Βασιλέα στέφανον ἀπὸ μυρσίνας, ἐλαίας καὶ δάφνας φέροντα κύκλῳ τὴν χρυσοκέντητον ἐπιγραφήν, α τῷ ἐνδόξῳ κτλ. . . . »

Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον αἱ ἐφημερίδες, αἱ ἐκδιδόμεναι ἐν Ναυπλίῳ, δὲν εἶχον τακτικοὺς ἀνταποκριτάς, ὡς καὶ σήμερον δυστυχῶς εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἀλλ' ἐξ ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν ἠρύοντο πολλάκις πληροφορίας, διὰ τοῦτο ἡ ἑορτὴ αὕτη δὲν περιγράφεται λεπτομερῶς· φαίνεται μᾶλλον τὸ ἀνωτέρω τεμάχιον ἐπιστολῆς ὡς ἐκ περισσοῦ μνημονεῦον τῆς τελετῆς. Πληρεστέραν περιγραφὴν ἔχει ἡ ἔκθεσις, ἡ δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἧς ἐμνημονεύσαμεν. Ἐκ ταύτης ὡσαύτως φαίνεται ὅτι ἡ τελετὴ ἐγένετο κατὰ τὸ πρόγραμμα· προσθέτει δὲ μόνον περιπλέον ὁ γράφων ὅτι περὶ τὰς 6,000 πολιτῶν ἐκάλυπτον τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰ ἐρείπια τῆς Ἀκροπόλεως, διακεχυμένων ὅπου ὑπῆρχε θέσις βατή, καὶ σχηματιζόντων γραφικὰ συμπλέγματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήρχοντο ἀλαλαγμοὶ χαρᾶς καὶ ἐπευφημιῶν. Συνετέλεσε δέ, γράφει, εἰς τὸ χαρμόσυνον τῆς ἑορτῆς, οὐ μόνον ἡ χαρὰ τῶν κατοίκων, οἱ ἦχοι τῶν σαλπίγγων καὶ τῆς μουσικῆς, ὁ στολισμὸς τῶν ὁδῶν τῆς Ἀκροπόλεως διὰ μυρσινῶν καὶ δαφνῶν, ἡ παρουσία τῶν παρθένων τῶν Ἀθηνῶν ἐστεμμένων καὶ λευχειμονουσῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ λαμπρὰ ἡμέρα, ὁ εὐδιὰς οὐρανός, καὶ τὸ μέγα γραφικὸν πανόραμα τὸ ἐκτεινόμενον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως πρός τε τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν.

Ἐκ τοῦ « Σωτῆρος » μανθάνομεν ὅτι τῆς τελετῆς ταύτης ἐπεστάτησε, διευθύνας ὅλας τὰς προπαρασκευάς, ὁ Ἰωάννης Κλάδος, οὗτινος ἐπαινεῖ τὴν φιλοκαλίαν κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ χάριν τῶν ἀρχαιοτήτων τελεσθεῖσα, καὶ ἧς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σημασίαν κατανοήσαντες οἱ πολῖται τότε τῶν Ἀθηνῶν συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἑορτασθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν λαμπρότερον. Σκοπιμώτατατα δὲ οἱ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς τελετῆς ταύτης λαβόντες εἰργάσθησαν· διότι διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ νόμου περὶ ἀρχαιοτήτων, δι' οὗ τιμωροῦνται οἱ καταστρέφοντες αὐτὰς ἢ πωλοῦντες, διὰ τῆς δαπάνης τῆς πολιτείας ἐνάρξεως ἀνασκαφῶν, καὶ συντηρήσεως ἀρχαίων μνημείων, καὶ διὰ τῆς τελετῆς ταύτης, δι' ἧς καθηγιάσθη τὸ ἔργον τοῦτο, κατεδείχθη εἰς πάντας ὅτι αἱ ἀρχαιότητες ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς πολιτείας, ἀπεδόθη εἰς αὐτὰς χαρακτὴρ ἱερός, ὥστε πᾶς ὁ βλάπτων ὑπόκειται εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ νόμου ὡς βέβηλος καὶ ἱεροσυλος.

Πρὸ τῆς λιθοθεσίας ὁ ἔφορος τῆς ἀνασκαφῆς Κλέντσε ἐξεφώνησε λόγον, ὅστις κατὰ τὸ τέλος τῆς τελετῆς διενεμήθη ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει εἰς πολλοὺς τῶν παρισταμένων. Θὰ ἦτο δὲ ὁμολογοῦμεν, ἐλλιπὴς ἡ περιγραφή ἡμῶν, ἡ ἄλλως ἔχουσα τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, ὅτε γραφεῖσα ἐξ ἐλλιπῶν πηγῶν, ἂν παρελείπομεν τὴν δημοσίευσιν τοῦ λόγου τούτου, κατὰ τὴν τότε μετάφρασιν, ἧς διωρθώσαμεν μόνον περικοπάς τινας κατὰ τὸ γερμανικὸν κείμενον, χάριν τῆς ἐννοίας.

ΛΟΓΟΣ ΚΛΕΝΤΣΕ

Μεγαλειότατε,

« Ἡ Μεγαλειότης Σου, ἐκτὸς τόσων ἄλλων εὐεργετημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ νέα Ἑλλὰς χρεωστεῖ ἤδη εἰς τὴν βασιλικήν Σου πρόνοιαν, εὐδόκησε νὰ δώσῃ εἰς τὴν χώραν ταύτην, καὶ εἰς ὅλον τὸν πεφωτισμένον κόσμον, φανεράν ἀπόδειξιν τῆς ὑψηλῆς πατρικῆς κηδεμονίας, τὴν ὁποίαν ἔχεις καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἱστορίαν, τὴν στερεωτέραν ἱστορικὴν βάσιν τῆς ὡραιοτάτης ταύτης χώρας.

Πῶς ἐδύνατο τοῦτο νὰ γίνῃ κάλλιον καὶ μὲ πλείονα ἀξιοπρέπειαν ἀπέναντι τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, παρὰ μὲ τὸ νὰ δείξῃς ὁ ἴδιος τὴν κηδεμονίαν Σου διὰ τὰ ἔτι ὑπάρχοντα λείψανα τοῦ μεγάλου τούτου παρελθόντος, λέγω διὰ τὰ μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης;

Διὰ ταῦτα εὐαρεστήθη ἡ Μεγαλειότης Σου νὰ διατάξῃ νὰ διευθύνω τὴν ἀρχὴν τῶν ἐργασιῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐμέλλον νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ μεγαλειτέραν φθοράν, καὶ νὰ διατηρηθῶσι διὰ τοὺς ἐλευσομένους αἰῶνας τὰ μνημεῖα τῆς περιφήμου ταύτης ἄκρας, τῆς πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν ἕδρας τῆς δόξης τῶν Ἀθηναίων, τὰ ὑψηλότερα καὶ ἐντελέστερα ταῦτα ἀριστουργήματα, ἀφ' ὅσα ποτὲ ἐγέννησεν ἡ φαντασία τοῦ ἀνθρωπίνου νοός.

Αἰσθάνομαι βαθέως τὸ μέγεθος, τὴν ἀξίαν καὶ τὸ κάλλος τοῦ ἔργου τούτου. Οὔτε τὰ ἄψυχα ἐργαλεῖα, οὔτε ἡ διαταγὴ τοῦ διευθύνοντος τὰς ἐργασίας, οὔτε οἱ κόποι τῶν ἐργατῶν δύνανται νὰ φέρωσιν εἰς πέρας αὐτὸ μόνα, ἄνευ ποιητικῆς τινος ζωῆς, ἣν πρέπει νὰ περιβληθῶσι πάντα ταῦτα.

Αἱ σκιαὶ τῶν μεγάλων ἐκείνων ψυχῶν συνειθισμέναι πρὸ χιλιάδων χρόνων νὰ βλέπωσιν εἰς τὸν κτύπον τῆς σφύρας καὶ τῆς ἀξίνης, εἰς τὸν ἀλαλαγμὸν τῶν ἐργατῶν τὸ σημεῖον νέας κατεδαφίσεως τῶν θείων τούτων ἀριστουργημάτων, ἐσηκόνοντο τριγύρω ἡμῶν ἀπὸ τὰ ἡσυχα αὐτῶν ἀναπαυτήρια, καὶ ἐφαίνοντο ἐκτείνουσαι τεφροδισμέναι τοὺς βραχίονας ὑπεράνω τῶν τελευταίων ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας αὐτῶν μεγαλοπρεπείας, ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν ἐσχάτην αὐτῶν φθοράν. Τὰ πάντα ἐφαίνοντο ἀνθιστάμενα εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπεχείρησιν· οἱ μοχλοί, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἐκχώσωσι καὶ τοποθετήσωσι τακτικῶς τοὺς

διεσταρμένους λίθους ἐνέδιδον καὶ ἐρρήγνυντο, τὰ νοσήματα ἐμπόδιζον τοὺς ἐργάτας, τὰ σχοινία καὶ αἱ τροχαλίαι διεσπῶντο, καὶ οἱ ἐκπεπληγμένοι τέκτονες ἐνόμιζον ὅτι ἔπρεπε νὰ παραιτήσωσι τὴν ἐργασίαν ταύτην.

Ἀλλ' ἰδού, ἐφάνη εἰς τὸν μακρυνὸν ὁρίζοντα ἀγακύψασα ἀπὸ τὸν κυανοῦν κάλυπτρον τῆς Ἀμφιτρίτης ἡ σημαία τῆς ἐλπίδος. Ὁ Βασιλεὺς ἔρχεται μὲ τοὺς σοφοὺς συμβούλους του, διὰ νὰ ἐπιχειρισθῇ ὁ ἴδιος τὸ ἀρχισμένον ἔργον τῆς διασώσεως! Οὕτως ἐφώναξεν ὁ ἀναγεννηθεὶς λαὸς τῆς Ἀττικῆς· καὶ ἡ φωνὴ αὕτη ἠκούσθη καὶ εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον λόφον, ὅπου εἴμεθα τόσον περιχαρεῖς καὶ εὐέλπιδες συνηθροισμένοι.

Ἰδοὺ νέος ζῆλος ἐμψυχόνει τοὺς ἀποκαμόντας ἐργάτας, τὰ πάντα τώρα προχωροῦσιν εὐκόλως καὶ εὐχαρίστως καὶ ἀνεγείρονται πάλιν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς τὰ κεκρυμμένα πρὸ αἰώνων λείψανα τῆς Πλαστικῆς, τὰ ὁποῖα ἡ Εὐρώπη θαυμάζει ὡς τὰ ἀκρότατα τῆς τέχνης, ὡς ἔργα τῆς γλυφίδος τοῦ Φειδίου. Σχεδὸν αὐτόματα τὰ γιγαντιαῖα ταῦτα μάρμαρα ὑπείκουσιν εἰς τὴν θέλησιν τῶν τεκτόνων καὶ συναρμόζονται, ὡς ἐπὶ τῶν μυθικῶν χρόνων τοῦ Ἀμφίωνος, πρὸς τοὺς ρυθμοὺς τῶν ὕμνων, οἵτινες χαιρετοῦσι τὸν Βασιλέα.

Τοὺς ὕμνους τούτους ἤκουσαν αἱ προφυλάττουσαι σκιαὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῶν Ἀθηνῶν, αἵτινες περιίπταντο περὶ τοὺς στύλους καὶ τὰ τείχη· Ἠσθάνθησαν ὅτι ὁ Ὄθων ἔρχεται; Ναί· ἡ χαροποιὰ αὕτη εἴδησις ἔφθασε καὶ μέχρις αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ ἡ παρουσία αὐτοῦ μόνον ἀγαθὸν δύναται νὰ φέρῃ διὰ πᾶν ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς περιέχει ὡραῖον καὶ ἔξοχον, ἐπανῆλθον περιχαρεῖς καὶ εὐμενεῖς εἰς τοὺς ψυχροὺς τάφους των, ὅπου ἀπεκοιμήθησαν ὑπὸ τὸν αὐτὸν ρυθμόν, ὁ ὁποῖος ἐξήγειρεν αὐτὰς περιφόβους ἐκ τῆς ἡσυχίας των.

Ἡ Μεγαλειότης Σου ἐπάτησε σήμερον μετὰ τόσους αἰῶνας βαρβαρότητος πρώτην φορὰν τὴν ἔνδοξον ταύτην Ἀκρόπολιν, βαίνουσα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς δόξης, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣν διῆλθον οἱ Θεμιστοκλεῖς, οἱ Ἀριστεῖδαι, οἱ Κίμωνες καὶ οἱ Περικλεῖς, καὶ τοῦτο εἶνε, καὶ πρέπει νὰ εἶνε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ λαοῦ σύμβολον τῆς ἐνδόξου βασιλείας Σου, Μεγαλειότατε, καὶ πάσης ἀποφάσεως ἣν ἔλαβες περὶ τοῦ βράχου τούτου.

Πάντα τὰ λείψανα τῆς βαρβαρότητος θέλουσιν ἐξαφανισθῇ, καθὼς ἐδῶ ὁμοίως καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰ λείψανα τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος θέλουσι τεθῇ μὲ νέαν λάμψιν, ὡς στερεὰ βάσις ἐνδόξου παρόντος καὶ μέλλοντος.

Τολμῶ ἤδη νὰ παρακαλέσω τὴν Μεγαλειότητά σου, ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλλάδος καὶ παντὸς τοῦ κόσμου νὰ δώσῃς εἰς τὸ πρῶτον μάρμαρον, τὸ ὁποῖον ἀνεγείρεται πάλιν εἰς τὸν ἀναγεννηθέντα Παρθενῶνα, τὸν συνειθισμένον καθαγιασμόν, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ἀρίστην διαβεβαίωσιν ὅτι τὸ ἔργον θέλει ἐξακολουθήσει προαγόμενον καὶ ἐπιτυγχάνον».

Εὐθὺς μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην ὁ Ὄθων ἐπεσκέφθη τὸ σχολεῖον τοῦ Χίλ, καὶ κατόπιν ἀπῆλθε τῶν Ἀθηνῶν ἐξακολουθῶν τὸ ταξείδιον αὐτοῦ εἰς Ῥούμελην. Ὁ Κλέντσε δὲ μετ' ὀλίγον χρόνον ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν, ἀφοῦ ἔδωκεν ὅλας τὰς ὁδηγίας πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἀνασκαφῶν, αἵτινες διεξήχθησαν κατόπιν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρχαιολόγου Λουδοβίκου Ῥός.

* * *

Ὀφείλομεν ἤδη νὰ προσθέσωμεν, περατώσαντες τὰ τῆς ἑορτῆς, ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ ἀνδρός, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐργάτης τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν, καὶ ὁ εἰσηγητὴς ἀναμφιβόλως τῆς τελεσθείσης ἑορτῆς τῆς λιθοθεσίας διότι ἐκ τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ὅλης διακοσμήσεως αὐτῆς δὲν μένει ἀμφιβολία ὅτι τὸ σχέδιον διεγράφη ὑπὸ Βυρωπαίου ἀνδρός, καὶ ἐδόθη πρὸς ἐκτέλεσιν.

Ὁ Κλέντσε ὑπῆρξεν εἷς τῶν διασημοτέρων ἀρχιτεκτόνων τῆς Γερμανίας, ἡ δὲ φήμη αὐτοῦ ἦτο ἤδη ἀναγνωρισμένη ὅτε ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐγεννήθη τῷ 1784. Ἐσπούδασε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐν Βερολίνῳ, ἐντεῦθεν ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν μελετῶν τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα αὐτῶν. Διέτριψεν ἱκανὸν χρόνον ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἐφοίτησεν εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν σχολήν. Μετὰ τὴν περιήγησίν του ἐν Ἰταλίᾳ διωρίσθη ἀρχιτέκτων τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Ἱερωνύμου τῆς Βεστφαλίας. Τῷ 1815 ἐκλήθη εἰς Μόναχον ὡς ἀρχιτέκτων τῆς αὐλῆς, ἔνθα ἀνήγειρε τὸ ἀνάκτορον τοῦ δουκὸς Leuchtenberg, τὴν βασιλικὴν σχολὴν τῆς ἱππασίας καὶ ἕτερα κτίρια· τοιαύτη δὲ ἀπεδείχθη ἡ ἱκανότης αὐτοῦ, ὥστε τῷ 1819 διωρίσθη διευθυντὴς ὅλων τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων. Κυρίως ὅμως τὸ στάδιον τοῦ μεγάλου ἀρχιτέκτονος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1825 ὅτε ἀνέβη τὸν θρόνον τῆς Βαυαρίας ὁ Λουδοβίκος, ὁ ὁποῖος ἐνεκαίνισε νέαν περίοδον τῆς ἀναπτύξεως τῶν τεχνῶν ἐν Βαυαρίᾳ, καταστήσας τὸ Μόναχον τὴν κατ' ἐξοχὴν πάλιν τῆς γερμανικῆς τέχνης. Ἔργα τοῦ Κλέντσε εἶνε ἡ Ἀλυπτοθήκη καὶ ἡ Πινακοθήκη, καὶ ὁ ναὸς τῶν Ἁγ. Πάντων, μνημεῖα, ἅτινα σήμερον ἀποτελοῦσι τὸν κυριώτατον κόσμον τοῦ Μονάχου. Πλὴν τούτων ὡσαύτως ἐν Μονάχῳ τὸ Ὠδεῖον, ἡ νέα πτέρυξ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, τὸ ἀνάκτορον τοῦ δουκὸς Μαξιμιλιανοῦ, ἡ ἀγορὰ καὶ ἄλλαι μεγαλοπρεπεῖς ἰδιωτικαὶ οἰκίαι, κυρίως ἐν τῇ ὁδῷ Λουδοβίκου. Τῷ 1830 ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου νὰ διαγράψῃ σχέδιον μνημείου, ὅπερ ἠθέλησε νὰ ἀνεγείρῃ εἰς τὴν γερμανικὴν δόξαν, καὶ ὅπερ ὠνομάσθη Walhalla, ὁ Παράδεισος, κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν, ὅπερ ἐκτίσθη ἐπὶ λόφου 95 μέτρ. ὕψους ἀπέναντι τῆς Ῥατισβόνης (Regensburg), πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδαπανήθησαν 14 ἑκατομ. φλωρινίων, καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ ἓν τῶν ἀξιοθαυμάστων μνημείων τῆς Εὐρώπης ὅλης. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀποπτον μακρόθεν, ὁμοιάζει ἐξωτερικῶς πρὸς τὸν Παρθενῶνα, ἐσωτερικῶς δὲ πρὸς τὸν ἐν Ἀκράγαντι ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Τῷ 1834 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως διαγράψῃ τὸ σχέδιον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὡς καθέδρας τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἀλλ' εἶχεν ἐν ταύτῳ καὶ ἑτέραν ἐντολήν, τὴν τοῦ ἐκτάκτου *Κομισσαρίου* τῶν σταλέντων τότε Κόβελ καὶ Γκράϊνερ, πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Μάουρερ καὶ Ἄβελ. Εἰς τὴν ἀποστολὴν δὲ ταύτην συνετέλεσαν, προτρέψαντες τὴν βαυαρικὴν κυβέρνησιν εἰς τοῦτο, οἱ πολυάριθμοι φίλοι τοῦ Ἀρμανσπὲργ ἐν Μονάχῳ, καὶ οἱ ἔνθερμοι ἐπαινοῦντες τοῦ Παλμεστρῶνος, ὅστις ἐθεώρει τὸν Ἀρμανσπὲργ ὡς μοχλὸν κατὰ τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς.

Ὁ Κλέντσε τότε μετὰ τῶν δύο ἀπεσταλμένων κατέπλευσεν εἰς Κέρκυραν, ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, εἶτα δὲ τὴν 30 Ἰουλίου ἔφθασαν εἰς Κόρινθον, καὶ ἐντεῦθεν μετέβησαν διὰ ξηρᾶς εἰς Ναύπλιον, ὅπου ὁ Κλέντσε ἐγνωστοποίησεν ἐπισήμως εἰς τὸν Μάουρερ καὶ Ἄβελ ὅτι ἀνακαλοῦνται, ὅπερ αὐτοὶ εἶχον μάθει ὀλίγας ἡμέρας πρότερον.

Τὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Κλέντσε εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας εἴδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις.

Ἐκ Μονάχου ἀνεχώρησεν ὁ Κλέντσε εἰς Πετρούπολιν ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τὸν ἀρχιτέκτονα Gaertner, ὅστις κατέπεισε τὸν βασιλέα εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς τέχνης τοῦ μέσου αἰῶνος, ἐνῷ ὁ Κλέντσε ἦτο ὀπαδὸς τῆς κλασικῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἐφαρμοζομένης μὲ πλήρη ἐλευθερίαν κατὰ τὰς νέας ἀνάγκας καὶ περιπάσεις. Ἐν Πετρουπόλει εἰργάσθη περὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ, καὶ κατόπιν εἰς τὴν ἵδρυσιν μεγαλοπρεποῦς μεγάρου πρὸς τοποθέτησιν τῶν τεχνικῶν συλλογῶν τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ Κλέντσε ἦτο καὶ ζωγράφος καλός, κυρίως τοπιογράφος, συνέγραψε δὲ καὶ πολλὰ βιβλία ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ περιγραφικὰ ναῶν καὶ καλλιτεχνημάτων. Ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα δὲ σημειοῦμεν τὸ ἑξῆς «Aphoristische Bemerkungen gesammelt auf einer Reise nach Griechenland (Ἀφοριστικαὶ παρατηρήσεις συλλεχθεῖσαι ἐκ περιηγήσεως ἐν Ἑλλάδι) Berlin 1838. Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει τὰς γνώμας αὐτοῦ, τὰς θεμελιώδεις, ἐπὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ὁ Κλέντσε ἀπεβίωσε τῷ 1864, ἡ δὲ πόλις τοῦ Μονάχου ἤγειρεν αὐτῷ ἀνδριάντα χαλκοῦν

εὐγνωμονοῦσα πρὸς τὸν ἄνδρα, ὅστις κατ' ἐξοχὴν θεωρεῖται ὁ ἐργάτης τοῦ σχεδίου τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτῆς διακοσμήσεως.

Ἐν Ἀθήναις μηνὶ Ἰουλίῳ 1884.

Α. Μηλιαράκης.

ΝΥΜΦΗ ΠΛΟΥΣΙΑ

(Διήγημα. Κατὰ τὸ γαλλικὸν τοῦ P. Mercéaux.)

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ζ.

— Μῆς Βιργινία, εἶπεν ἐσπέραν τινὰ τοῦ Δεκεμβρίου ὁ κ. Δαρλεμὼν εἰς τὴν δεσποινίδα Λώμβεῦ, ἐλᾶτε αὔριον, σᾶς παρακαλῶ περὶ τὰς ἑννέα εἰς τὸ γραφεῖόν μου. Ἐπιθυμῶ νὰ ὁμιλήσω μαζύ σας ἰδιαιτέρως, μακρὰν ἀπὸ τὰ βλέμματα καὶ τὴν ἀκοὴν τῆς Μαρκέλλας.

— Εἶμαι εἰς μεγάλην στενοχωρίαν, ἤρξατο λέγων τὴν ἐπαύριον ὁ κ. Δαρλεμών. Πρὸ πολλῶν μηνῶν, σᾶς τὸ ἐξομολογοῦμαι, τρέφω τὸ σχέδιον νὰ νυμφεύσω τὴν Μαρκέλλαν μὲ τὸν κ. Δεσκλοβέλ. Ὁ νέος αὐτὸς μ' ἀρέσει· μοῦ φαίνεται πλασμένος διὰ τὴν κόρην μου, ἤτις θ' ἀπέκτα τοιουτοτρόπως καὶ πενθερὰν μοναδικήν. Ἡ Μαρκέλλα ἔχει ἀρκετὴν περιουσίαν διὰ δύο· μ' ἔφανη δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ὁ Ἀλαὶν τῆς ἤρεσε πολύ, κ' ἐνόμιζα ὅτι τὸ πρᾶγμα θὰ ἐγίνετο πολὺ εὔκολα.

— Λοιπόν, κύριε;

— Τώρα μοῦ φαίνεται, τοὐναντίον, ὅτι ὅλα πηγαίνουν ἀνάποδα. Πολλάκις ἤδη ὁ Ἀλαὶν ἀφίνει τὴν μητέρα του νὰ γευματίζῃ μόνη μαζύ μας, τὰς κυριακάς, χωρὶς νὰ τὴν συνοδεύῃ, ὅπως ἔκαμνεν ἄλλοτε, καὶ αὐτὴ ἡ ταλαίπωρος δὲν ἠξεύρει τί προφάσεις νὰ εὕρῃ διὰ νὰ τὸν δικαιολογήσῃ. Ἀφ' ἑτέρου δέ, ὁσάκις φέρω τὸν λόγον περὶ τοῦ κ. Δεσκλοβέλ, ἡ Μαρκέλλα μὲ διακόπτει καὶ ἀλλάζει ὁμιλίαν. Ἤθελα νὰ μάθω ἂν σεῖς γνωρίζετε τίποτε περισσότερον ἀπ' ἐμέ. Σᾶς ὁμιλεῖ ἐνίοτε περὶ τοῦ Ἀλαίν; Ὑποθέτετε νὰ ἔχῃ τίποτε ἐναντίον του;

— Ἡ Μαρκέλλα, ἀπήντησεν ἡ δεσποινὶς Λώμβεῦ, ἅπαξ μόνον μοῦ ἀνέφερε τὸν κ. Δεσκλοβέλ· τὴν ἐσπέραν τῆς ἀφίξεώς του. Μὲ ἠρώτησε πῶς μοῦ ἐφαίνετο. Ἔκτοτε τίποτε. Σᾶς ὁμολογῶ δέ, ὅτι αὐτὴ ἡ σιωπή, ἤτις δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸ φυσικὸν τῆς Μαρκέλλας, μοῦ ἐνέπνευσεν ἰδέας πολὺ ὁμοίας μὲ τὰς ἰδικάς σας· ἀλλὰ πρὸ ἑνὸς περίπου μηνὸς παρετήρησα, ὅπως σεῖς, ὅτι ὁ κ. Ἀλαὶν ἔρχεται σπανιώτερα, ὅτι ἡ μήτηρ του φαίνεται συλλογισμένη, καὶ ὅτι ἡ Μαρκέλλα προσποιεῖται ἐνώπιόν της φαιδρότητα ἥτις ἐξαλείφεται ἅμα μένομεν μόναι.

— Αὐτὸ ἀκριβῶς φαίνεται καὶ εἰς ἐμέ, καὶ

δὲν ἠξεύρω τί νὰ κάμω. Δὲν πιστεύω νὰ μᾶς ἀποφεύγῃ ὁ Ἀλαΐν διὰ νὰ διασκεδάζῃ ἀλλοῦ. Φαντάζομαι μᾶλλον ὅτι τὸ κάμνει ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, καὶ ἀπομακρύνεται φοβούμενος μήπως ἀγαπήσῃ πλουσίαν κληρονόμον, αὐτὸς ὅστις δὲν ἔχει περιουσίαν. Θὰ ἦτο σκληρόν, ἡ πτωχὴ κόρη μου, ἡ ὁποία τοσάκις κατηράσθη τὴν προῖκά της, διότι τὴν ἐξέθετεν εἰς περιποιήσεις μᾶλλον ἢ ἦττον εἰλικρινεῖς, νὰ γίνῃ σήμερον θῦμα ἐνδοιασμῶν ὅλως ἀντιθέτων. Πρέπει, Μὶς Βιργινία, νὰ ἐξομολογήσετε τὴν κόρην μου. Ἂν δὲν ἀγαπᾷ τὸν Ἀλαΐν, ἀφίνομεν τὸν νέον νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει χωρὶς νὰ πολυφροντίζωμεν. Ἂν τοὐναντίον ἐννοήσωμεν τί συμβαίνει, καὶ τῆς ἀρέσει τόσον ὥστε νὰ σκέπτεται νὰ τὸν νυμφευθῇ, πρέπει ὁ φίλος, μὰ τὸ ναί! νὰ ἐξηγηθῇ. Θὰ ὁμιλήσω μαζύ του ἢ μᾶλλον θὰ ὁμιλήσω μὲ τὴν μητέρα του. Ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ σπουδαῖον εἶνε νὰ μάθωμεν τί φρονεῖ ἡ Μαρκέλλα. Θὰ εἶνε ἴσως δύσκολον, ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι θὰ τὸ κατορθώσετε.

Ἡ δεσποινὶς Λώμβεῦ ἐπεχείρησε τὸ ἔργον αὐθημερόν, ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχίας. Ἡ Μαρκέλλα κατεῖχεν ἐξόχως τὴν τέχνην τοῦ νὰ μεταβάλῃ τὴν ὁμιλίαν, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ παιδαγωγὸς ἐνόμιζεν ὅτι ἤγγιζεν εἰς τὸν σκοπόν, ἔν:—«Ἀλήθεια, Μὶς Βιργινία;. . . » τὴν διέκοπτε, καὶ μάταιοι ἀπέβαινον οἱ κόποι της.

Κυριακὴν τινα ἑσπέρας ὁ Ἀλαΐν, ἐπὶ δύο ἤδη ἑβδομάδας μὴ παρευρεθεὶς εἰς τὸ οἰκογενειακὸν γεῦμα, εἶχε συνοδεύσει τὴν μητέρα του εἰς τὸν οἶκον τοῦ κ. Δαρλεμών. Ἡ Μαρκέλλα ἦτο λίαν εὔθυμος μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν, ἐνῷ ὁ κ. Δαρλεμὼν ἐξέθετε πόσον δυσάρεστον τοῦ ἦτο νὰ μεταβῇ εἰς Ἱσπανίαν δι' ὑποθέσεις, ὡς ὑπέθετεν ὅτι ἤθελεν ἀναγκασθῇ, ὁ Ἀλαΐν ἀνεφώνησεν·

— Ἂν μὲ νομίζετε ἱκανὸν νὰ σᾶς ἀναπληρώσω, θὰ μ' ἐκάμνετε μεγάλην εὐχαρίστησιν νὰ μὲ στείλετε εἰς Μαδρίτην.

— Θέλεις νὰ ταξειδεύσῃς, νέε μου;

— Ἂν ἡ μήτηρ μου δὲν τρομάζῃ νὰ μείνῃ μόνη. . . .

— Ἄφησέ μ' ἐμέ, διέκοψεν ἡ κ. Δεσκλοβέλ. Αἱ γυναῖκες δὲν ἔχουν λόγον, ὅταν πρόκειται περὶ ὑποθέσεων, δὲν εἶν' ἀλήθεια, Μαρκέλλα; Πραγματεύθητε τὸ ζήτημα, χωρὶς νὰ μᾶς ἴδῃτε ὑπ' ὄψιν.

— Θὰ τὸ πραγματευθῶμεν μὲ τὸν Ἀλαΐν εἰς τὸ γραφεῖόν μου, ἀγαπητή μου κυρία. Ἀλλ' ἂς μὴ ταράξωμεν τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἑσπέρας μὲ ἰδέας ἀναχωρήσεως.

Ἡ σοφὴ αὐτὴ συμβουλὴ ἦτο λίαν βραδεῖα. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶχεν ἤδη ἐπέλθει, ἡ δὲ Μαρκέλλα, ὅσον καὶ ἂν προσεπάθησε, δὲν κατώρθωσε νὰ ἀνεύρῃ τὴν ἀποπτᾶσαν φαιδρότητά της. Ὁ πατήρ της, ὅστις τὸ παρετήρησε, κατέστη δύσθυμος, ὅτε δὲ ἡ κ. Δεσκλοβέλ ἠγέρθη λίαν ἐνωρὶς ν' ἀναχωρήσῃ, οὐδεὶς ἐσκέφθη νὰ τὴν κρατήσῃ.

Ἡ δεσποινὶς Λώμβεῦ ἐνηγκαλίσθη τὴν Μαρκέλλαν καὶ μετέβη εἰς τὸ δωμάτιόν της. Ἀλλὰ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ κατακλιθῇ, μετέβαλε γνώμην. Ἐφόρεσε τὸν κοιτῶνίτην της, καὶ λαβοῦσα κηρίον κατηυθύνθη διὰ τῆς σιωπηρᾶς οἰκίας εἰς τὸ δωμάτιον τῆς νεάνιδος. Εἶδεν αὐτὸ ἔτι φωτισμένον, καί, ἀφοῦ ἐπὶ μικρὸν ἐδίστασεν, ἐκτύπησεν ἐλαφρῶς εἰς τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν.

Ἡ Μαρκέλλα δὲν εἶχεν ἔτι ἐκδυθῇ. Ἐκάθητο πρὸ τῆς ἑστίας, εἶχε δὲ τὸ ἦθος ἐντελῶς ἀποτεθαρρημένον, κ' ἔκρυπτε τὸ πρόσωπον διὰ τῶν δύο της χειρῶν. Ἀκούσασα τὸν θόρυβον, ἤγειρε τὴν κεφαλὴν κ' ἔφερε ταχέως τὸ ῥινόμακτρον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της ἵνα σπογγίσῃ τὰ πληροῦντα αὐτοὺς δάκρυα.

— Τί ἔχετε, ἀγαπητή μου;

— Τίποτε, Μὶς Βιργινία,. . . ὀλίγον τὰ νεῦρά μου.

— Καὶ ὀλίγην ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμέ. Διατί δὲν μοῦ λέγετε τί σᾶς λυπεῖ; Αὐτὸ θὰ σᾶς ἀνακουφίσῃ. Ἐνόμιζα ὅτι ἡ ἀγάπη μου ἠξίζε κάτι καλλίτερον.

— Μὴ μὲ μαλώνῃς, Μὶς Βιργινία. Πῶς θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ τί ἔχω, ἀφοῦ κ' ἐγὼ ἡ ἰδία δὲν τὸ γνωρίζω;

— Ἂς ἐξετάσωμεν μαζὺ αἱ δύο καὶ θὰ τὸ εὕρωμεν. Ἐλᾶτε! Εἶμαι ὁ ἰατρὸς καὶ διατάττω τὸν ἄρρωστον νὰ μοῦ ἐκθέσῃ τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας του. Ποῦ πονεῖτε, δεσποινίς; Μειδιᾶτε; Καλὸν σημεῖον.

— Ἄκουσε, Μὶς Βιργινία. Δὲν σοῦ εἶπα τὴν ἀλήθειαν πρὸ ὀλίγου, ὅτε σοῦ εἶπα ὅτι δὲν ἠξεύρω τί ἔχω. Τὸ ἠξεύρω κάλλιστα, καὶ αἰσθάνομαι τόσην ἐντροπὴν δι' αὐτό, ὥστε ποτὲ δὲν θὰ κατορθώσω νὰ σοῦ τὸ ἐξομολογηθῶ.

— Ἂς σᾶς βοηθήσω λοιπὸν ἐγώ. Ἄχ, μικρά μου, κάποιον ἀγαπᾶτε. . .

Ἡ Μαρκέλλα ἔκρυψε πάλιν τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν της, κ' ἐψιθύρισεν·

— Ὁ ὁποῖος δὲν μ' ἀγαπᾷ.

— Μὴν κοκκινίζετ' ἔτσι, ἀγάπη μου. Αὐτὸ δὲν εἶν' ἐντροπή. Ἀλλ' εἶσθε βεβαία;

— Βεβαιοτάτη, δυστυχῶς. Κατ' ἀρχὰς ἠπατήθην, κ' ἐνόμισα ὅτι αἱ περιποιήσεις του εἶχαν ἴσως ἄλλην ἀφορμὴν παρὰ τὴν ἁπλῆν εὐγνωμοσύνην. Ἀλλὰ κατόπιν ἐννόησα τὴν πλάνην μου, καὶ ἠξεύρεις τί μὲ ἀπελπίζει; Ἡ ἰδέα, ὅτι ἤλλαξε τόσον ἔξαφνα τρόπους ἀπέναντί μου, διότι τὸν ἀφῆκα ἴσως νὰ ἐννοήσῃ τὸ αἴσθημά μου τὸ ὁποῖον ἐνόμιζα κρυμμένον εἰς τοὺς βαθυτέρους μυχοὺς τῆς καρδίας μου.

— Νομίζω, φιλτάτη μου, ὅτι δημιουργεῖτε λύπας φανταστικάς. Ἀρκοῦν αἱ πραγματικαὶ λύπαι τῆς ζωῆς. Ἐφέρθητε πρὸς τὸν κ. Δεσκλοβέλ μὲ ἀφέλειαν καὶ εἰλικρίνειαν, ὅπως φέρεσθε πρὸς ὅλους. Ἂν ἤλλαξε τρόπους μαζύσας, ποῖος ἠξεύρει τὸν λόγον; Ἴσως εἶνε ὁ πόθος τῶν διασκεδάσεων, πόθος τόσον φυσικὸς εἰς ἄνδρα τῆς ἡλικίας του, ὅστις δὲν ἐκατοίκησε ποτέ του εἰς Παρισίους. Τὸν ἐσχετίσθητε παρὰ πολὺ τοὺς τελευταίους μῆνας καὶ ἐφαντάσθητε ἴσως πράγματα ἀνύπαρκτα.

— Ἂν ἦτον μόνον φαντασία!

— Τί, καὶ ἡ καρδία σας λοιπόν. . . ;

— Ἂν ἠξευρες τί ματαίους κόπους καταβάλλω διὰ νὰ μὴ τὸν συλλογίζωμαι!

— Διατί δὲν εἴπατε τίποτε εἰς τὸν πατέρα σας ἢ εἰς ἐμέ; Ἀλλ' ἐπανέρχομαι εἰς τὴν πρώτην μου ἐρώτησιν. Εἶσθε βεβαία περὶ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ κ. Δεσκλοβέλ;

— Τί νὰ σὲ εἰπῶ, Μὶς Βιργινία; Δὲν παρετήρησες, πόσον ἀποφεύγει νὰ ἔρχεται ἐδῶ, μολονότι αὐτὸ λυπεῖ τὴν μητέρα του; Δὲν εἶδες ἀπόψε μὲ πόσην προθυμίαν ἐζήτησε νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Ἱσπανίαν; Ἔπρεπε νὰ εἶμαι τυφλὴ καὶ κωφὴ διὰ νὰ πλανῶμαι ἀκόμη.

— Δὲν θέλω νὰ ἐνθαρρύνω τὴν πλάνην σας. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἴσως δυνατὸν ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ φρόνησιν ἢ ἀπὸ λεπτότητα, διότι θεωρεῖ ἀδύνατον συγγένειαν τόσον λαμπράν; ἐκφράζω ἁπλῆν ὑπόθεσιν.

— Τὰ ὑποθέτεις αὐτά, διότι μ' ἀγαπᾶς. Ἐφαντάσθητε πάντοτε καὶ οἱ δύο σας, ὁ πατήρ μου καὶ σεῖς, ὅτι ἐνέπνεα βίαιον πάθος εἰς ὅσους προσείλκυεν ἡ μεγάλη μου περιουσία. Καὶ σήμερον τί συμβαίνει; Εὑρίσκομαι ἀπέναντι ἑνὸς τιμίου ἀνθρώπου, ὅστις ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν περιουσίαν μου, καὶ ἀδιαφορεῖ ἐπομένως καὶ δι' ἐμέ. Αὐτὸ εἶνε ἡ γυμνὴ ἀλήθεια.

— Ἢ ὅπως τὴν ἐνδύετε σεῖς. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ τὴν μάθωμεν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, καὶ αὐτὸ θὰ προσπαθήσω νὰ κάμω. Μοῦ δίδετε τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσω τοῦ πατρός σας;

— Αὐτὸ ἰδίως ἤθελα ν' ἀποφύγω. Διατί νὰ τὸν βασανίσω καὶ πάλιν;

— Αὐτό, ἀγάπη μου, ἔγεινεν ἤδη. Ὁ πατήρ σας μὲ παρεκάλεσε νὰ σᾶς ἐξομολογήσω. Ἐγὼ μόνη μου δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ φανῶ τόσον ἀδιάκριτος. Δὲν εἶσθε θυμωμένη μαζύ μου;

Ἀντὶ ἀπαντήσεως, ἡ Μαρκέλλα ἐνηγκαλίσθη τὴν δεσποινίδα Λώμβεῦ, λέγουσα·

— Κύτταξε μόνον νὰ μὴ θυμώσῃ ὁ πατήρ μου μὲ τὸν κ. Δεσκλοβέλ· θὰ ἤμην ἀπαρηγόρητος.

Η'.

Ἐνῷ ἡ δεσποινὶς Λώμβεῦ ἐξήταζεν οὕτω τὴν Μαρκέλλαν, ἡ κ. Δεσκλοβὲλ εἶχε σοβαρὰν συνομιλίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ της τῇ ἐφάνῃ ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ προκαλέσῃ ἐξήγησιν, ἣν εἶχε τέως ἀποφύγει, καὶ ὅτε ὁ Ἀλαΐν τὴν ἐπλησίασε διὰ νὰ τὴν ἀσπασθῇ, τῷ εἶπε·

— Νυστάζεις, υἱέ μου;

— Τόσον ὀλίγον, ὥστε σκοπεύω, ἀντὶ νὰ πλαγιάσω, νὰ ὑπάγω ὀλίγον νὰ περιπατήσω.

— Τότε θυσιάσε μου τὸν περίπατόν σου. Ἔχω ἀνάγκην νὰ ὁμιλήσω μαζύ σου.

Ἡ κ. Δεσκλοβὲλ ἀπέβαλε τὴν ἐπωμίδα της κ' ἐκάθισεν εἰς εὐρύν τινα κλιντῆρα· ὁ Ἀλαΐν ἐκάθισε πλησίον της, καὶ προσεῖδεν αὐτὴν ἀπορῶν.

— Τί τρέχει, μητέρα; Φαίνεσαι στενοχωρημένη.

Ἡ κ. Δεσκλοβὲλ ἐμειδίασε καὶ ἀπήντησε·

— Θὰ ὁμολογήσῃς ὅτι δὲν ἤμην ποτέ μου αὐστηρὰ οὔτε ἀπαιτητική.

— Βεβαιότατα· ἀλλὰ θὰ παραδεχθῇς ἐπίσης ὅτι ὑπῆρξα πάντοτε πρότυπον ὑπακοῆς καὶ εὐπειθείας.

— Ἦσο καὶ εἶσαι, υἱέ μου, ἡ εὐτυχία τῆς ζωῆς μου, . . . ὅ,τι ἀγαπῶ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀλλά. . .

— Μητέρα, κάμνεις περιορισμούς;. .

— Ἄφησέ με νὰ τελειώσω, σὲ παρακαλῶ· ἀλλ' ἀφ' ὅτου κατοικοῦμεν εἰς Παρισίους, ἢ μᾶλλον πρό τινων ἑβδομάδων, μὲ φαίνεσαι ὅτι δὲν εἶσαι πλέον ὁ ἴδιος. Κάτι σπουδαῖον μοῦ κρύπτεις, καὶ ἀποφεύγεις συχνὰ νὰ μένῃς μόνος μαζύ μου.

— Δὲν σοῦ κρύπτω τίποτε, μητέρα, σὲ βεβαιῶ.

— Τί ἔχεις λοιπόν;

— Οὔτ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω. Ἴσως μὲ στενοχωρεῖ κἄπως ἡ ζωὴ τοῦ γραφείου, ἡ ὁποία εἶνε τόσον διαφορετικὴ ἀπὸ τὰς παλαιάς μου ἀσχολίας. Ποθῶ πολλάκις ἐξοχὴν καὶ δάση. . . ἀλλὰ θὰ συνειθίσω, μὴν ἀνησυχῇς.

— Αὐτὸ μόνον εἶνε; τίποτε ἄλλο;

— Τίποτε.

— Τόσον τὸ καλλίτερον· μὲ καθησύχασες. Ἀλλὰ διατί αἱ πνευματικαί σου αὗται διαθέσεις σὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τοὺς Δαρλεμών; Δὲν εἶσαι, ὑποθέτω, δυσαρεστημένος μαζύ των διότι μᾶς ἔσωσαν;

Ὁ Ἀλαΐν ἠγέρθη καὶ ἤρξατο περιπατῶν ἐντὸς τοῦ δωματίου.

— Δυσαρεστημένος, . . . ἐγώ; Ἀλλὰ θὰ ἤμην τέρας ἀχαριστίας! Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ τὸ σκέπτεσαι;

— Προσπαθῶ νὰ ἐξηγήσω τὴν διαγωγήν σου, ἀφοῦ δὲν μοῦ δίδεις σὺ τὴν ἐξήγησιν. Κατ' ἀρχὰς εἶχα ὑποθέσει, ὅτι ἀφορμὴ τῶν συχνῶν ἀπουσιῶν σου ἦτο κανὲν παροδικὸν αἴσθημα. . . .

— Κάθε ἄλλο!

— Τότε, Ἀλαΐν, δὲν σ' ἐννοῶ. Δὲν εἶσαι ἐξ ἐκείνων τῶν νέων, οἱ ὁποῖοι ἀποστρέφονται τὰς ἡσύχους οἰκογενειακὰς συναναστροφάς. Διατί λοιπὸν μᾶς λείπεις τόσον συχνά, ἂν δὲν ἔχῃς λόγους σπουδαίους; Ἂν μᾶς ἔβλεπες, ὅταν εἶσαι ἀπών! Θὰ ἔλεγέ της, ὅτι μαζύ σου λείπει καὶ ἡ εὐθυμία μας. Καὶ αὐτὴ ἡ Μαρκέλλα δὲν ἔχει διάθεσιν· φαίνεται νὰ μοῦ παραπονῆται διὰ τὴν ἀπουσίαν σου μὲ τοὺς μεγάλους μαύρους ὀφθαλμούς της.

— Τί πλάττει ἡ μητρική σου στοργή! Νομίζεις ὅτι ὁ υἱός σου εἶνε ἀναγκαῖος διὰ τὴν εὐτυ-

χίαν τῶν ἄλλων καθὼς διὰ τὴν ἰδικήν σου εὐτυχίαν.

— Σὲ βεβαιόνω, ὅτι δὲν λέγω καμμίαν ὑπερβολήν.

— Ἄκουσε μητέρα, νὰ σοῦ εἰπῶ μὲ εἰλικρίνειαν τί ἔχω εἰς τὴν καρδίαν μου.

— Ἀλλ' αὐτὸ κ' ἐγὼ ζητῶ.

— Δὲν τὸ ἔκαμα ἐνωρίτερα, διότι ἤλπιζα ν' ἀποφύγω ἐξήγησιν, ἥτις θὰ μᾶς ἔφερε, πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μας, εἰς σπουδαίαν διαφωνίαν. Ἀπάντησέ μου, σὲ παρακαλῶ, μὲ τὴν συνήθη σου εἰλικρίνειαν. Ἠπατήθην, ὑποθέσας, ὅτι τρέφεις σχέδιά τινα συνοικεσίου λίαν φιλόδοξα;

— Δὲν τρέφω κανὲν σχέδιον, οὐδὲ ἐνεργῶ τίποτε διὰ νὰ μεταβάλω τὰ πράγματα. Ἠξεύρεις πόσον ἀφίνομαι εἰς τὴν τύχην, καὶ κανείς, πλὴν σοῦ, δὲν δύναται νὰ μαντεύσῃ τί ἐπιθυμῶ.

— Ἐπειδὴ λοιπὸν σὲ ἐμάντευσα, ἔγεινα ἄξιος τῶν σημερινῶν παραπόνων σου. Πῶς, μητέρα, σύ, ἡ ὁποία μὲ γνωρίζεις τόσον καλά, δὲν ἐνόησες ὅτι ποτὲ μου δὲν ἤθελα ἀνεχθῆ νὰ ἐκληφθῶ ὡς πτωχὸς μελλόνυμφος. . . ;

— Καὶ ἂν ἡ Μαρκέλλα σὲ ἠγάπα;

— Καὶ ἂν ἡ Μαρκέλλα μὲ ἠγάπα; . . πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εὐτυχῶς εἶνε ἁπλῆ καὶ ἀνυπόστατος ὑπόθεσις· τὸ κατ' ἐμέ, οὔτε ἠμπορῶ, οὔτε θέλω νὰ τὴν ἀγαπήσω, καὶ νομίζω ὅτι ἐφέρθην ὡς τίμιος ἄνθρωπος, ἀποφεύγων τὸ γόητρόν της, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν θὰ μοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποκύψω, χωρὶς νὰ καταστῶ ἄξιος περιφρονήσεως· τὰ ἑκατομμύρια τῆς δεσποινίδος Δαρλεμὼν δὲν θὰ λαμπρύνουν τὸ οἰκόσημον τῶν Δεσκλοβέλ.

— Κ' ἐγὼ λοιπὸν σοῦ λέγω, ἀγαπητέ μου Ἀλαίν, ὅτι πολὺ κακὰ μὲ γνωρίζεις, ἂν ἐνόμισες ὅτι μ' ἐπηρεάζει ἡ μεγάλη περιουσία τῆς Μαρκέλλας.

— Δὲν εἶπ' αὐτό.

— Σχεδὸν· ἀλλὰ δὲν σοῦ παραπονοῦμαι διὰ τοῦτο· τὸ αἴσθημα αὐτὸ τῆς ὑπερηφανείας ἐγὼ σοῦ τὸ ἐνέπνευσα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας· ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σοῦ εἴπω σήμερον, ὅτι εἶσαι ὑπερβολικός. Ὅσον ποταπὸν εἶνε νὰ ὑποκριθῇ τις ἔρωτα διὰ νὰ νυμφευθῇ προῖκα, τόσον εἶνε ἀνόητον, ὅταν ὑπάρχῃ ἀμοιβαῖος ἔρως, νὰ καταδικασθῶσι δύο ὄντα ἀγαπώμενα εἰς δυστυχίαν, μόνον καὶ μόνον δι' ἀνισότητα περιουσίας.

— Δὲν εὑρισκόμεθα αὐτοῦ, ἀγαπητή μου μῆτερ. Ἡ δεσποινὶς Δαρλεμὼν μοῦ φαίνεται ἐρασμιωτάτη καὶ λατρευτὴ κόρη, καὶ θὰ τὴν ἐλάτρευα ἴσως, ἂν δὲν ἦτο τόσον φοβερὰ πλουσία. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου πρώτην φορὰν τὴν εἶδα, εἶπα κατ' ἐμαυτόν ὅτι εἶνε δι' ἐμὲ καρπὸς ἀπηγορευμένος, καὶ ἐθωρακίσθην κατὰ τοῦ θελγήτρου, τὸ ὁποῖον ἐξήσκει ἐπ' ἐμοῦ ἡ καλλονή της καὶ ἰδίως ἡ γοητευτικὴ ἁπλότης της.

— Καὶ ἂν αὐτὴ ἡ ἀληθῶς λατρευτὴ κόρη, ἥτις δὲν ἔχει λόγον ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς καρδίας της, νομίσῃ ὅτι δύναται νὰ σ' ἀγαπήσῃ καὶ ν' ἠγαπηθῇ, θὰ εἶνε καὶ πάλιν καθῆκόν σου νὰ τὴν ἀποκρούσῃς;

— Τί φαντασίαν ἔχουν αἱ γυναῖκες! Σύ, ἀγαπητή μου μῆτερ, σὺ ἡ λογικὴ προσωποποιημένη, δημιουργεῖς μυθιστόρημα ὁλόκληρον καὶ ἀπίθανον, μόνον πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰδεῶν σου. Μὴ μὲ τυραννῆς, σὲ παρακαλῶ, μὲ ὑποθέσεις κολακευτικάς. Εἰπέ μου μᾶλλον, ὅτι καλὰ ἔκαμα καὶ καλὰ θὰ κάμω ἐπιχειρῶν ἐν μικρὸν ταξείδιον εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Ὦ! ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ νυμφευθῇ κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου ἡ Μαρκέλλα!

— Κύτταξέ με κατὰ πρόσωπον, καὶ βεβαίωσέ με, ἂν ἠμπορεῖς, ὅτι ὁ γάμος τῆς Μαρκέλλας δὲν θὰ σὲ καθίστα δυστυχῆ.

Ὁ Ἀλαὶν ἀπέφυγε τὸ βλέμμα τῆς μητρός του, καὶ ἀπήντησεν·

— Ὅταν φθάσωμεν ἔως ἐκεῖ, σοῦ ὑπόσχομαι νὰ σοῦ ἐξηγηθῶ εἰλικρινῶς τὰς ἐντυπώσεις μου· ἀλλὰ σημαίνει μεσονύκτιον, καὶ καιρὸς εἶνε νὰ πλαγιάσῃς, διὰ νὰ μὴν ἔχῃς αὔριον ἠμικρανίαν. Καλὴν νύκτα, μητέρα· εἰπέ μου, ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι:

— Ὄχι ἐντελῶς· θὰ σκεφθῶ ὅ,τι μὲ εἶπες καὶ μετὰ δύο τρεῖς ἡμέρας ὁμιλοῦμεν καὶ πάλιν, ἂν θέλῃς.

— Χωρὶς ἄλλο. Ἐν τούτοις, ἂν ὁ Κ. Δαρλεμὼν θελήσῃ νὰ μὲ στείλῃ εἰς Μαδρίτην, μοῦ δίδεις τὴν ἄδειαν νὰ δεχθῶ;

— Ἡ ἡλικία σου δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκην ἀδείας, ἀγαπητέ μου υἱέ.

— Ἐλπίζω ὅτι ποτὲ ἡ ἡλικία μου δὲν θὰ μοῦ δώσῃ τὸ δικαίωμα νὰ σὲ λυπήσω· δι' αὐτὸ δὲν θ' ἀναχωρήσω, ἂν δὲν τὸ ἐγκρίνῃς.

— Τὸ ἐγκρίνω ἀπὸ καρδίας, ἂν πρόκηται αὐτὴ ἡ ὁδοιπορία νὰ σοῦ κάμῃ καλόν· θὰ προσπαθήσω νὰ μὴ στενοχωρηθῶ. Καλὴν νύκτα, παιδί μου.

Θ'.

Ὅτε ὁ Ἀλαὶν ἐνεφανίσθη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Κ. Δαρλεμὼν, εἶχεν ἤδη οὗτος ὁμιλήσει μετὰ τῆς δεσποινίδος Δώμβεϋ. Ὑπεδέχθη δὲ τὸν νέον μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ εὐμενείας, ἀπόφασιν ἔχων νὰ κρύψῃ ἐντελῶς πρὸς αὐτὸν τὸ ἀντικείμενον τῆς μερίμνης του, καὶ νὰ μάθῃ μᾶλλον παρὰ τῆς Κ. Δεσκλοβὲλ τί ἐσκέπτετο ὁ υἱός της.

— Λοιπόν, νέε μου φίλε, εἶπεν, ἐσκέφθητε τὴν νύκτα; θέλετε πάντοτε νὰ ταξειδεύσητε;

— Πλέον παρὰ ποτε, κύριε, ἂν δὲν σᾶς φαίνωμαι πολὺ ἀρχάριος· διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἐτόλμησα νὰ προτείνω τὸν ἑαυτόν μου, διότι ἐσκέφθην ὅτι, γνωρίζων τὴν ἱσπανικὴν καὶ ἔχων μερικὰς σχέσεις εἰς τὴν Μαδρίτην ὡς ἐκ τῆς ἐχεῖ διαμονῆς μου πρὸ δύο ἐτῶν, ἠδυνάμην νὰ χρησιμεύσω εἰς τὰ οἰκονομολογικά σας σχέδια.

— Καὶ δὲν σφάλλετε. Ἐκτὸς τούτου, μολονότι ἀρχάριος, εἶσθε σοβαρὸς ἄνθρωπος καὶ ὁ μόνος ἴσως — μὴν ὑπερηφανευθῆτε δι' αὐτό — τὸν ὁποῖον θὰ ἐξέλεγον ὡς ἀντικαταστάτην μου· ἀλλ' ἡ ἐκεῖ διαμονή σας θὰ διαρκέσῃ ἴσως πολύ· πρέπει νὰ γείνουν μελέται ἐπὶ τόπου· δὲν θὰ στενοχωρηθῆτε νὰ λείψετε ἀπὸ τοὺς Παρισίους ἐπὶ μῆνας ἴσως ὅλους;

— Θὰ λυπηθῶ ν' ἀφήσω τὴν μητέρα μου μόνην· ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἰδία μὲ παρακινεῖ, καὶ μ' ἐβεβαίωνε, πρὸ μικροῦ, ὅτι χάρις εἰς τὴν φιλίαν τῆς δεσποινίδος Δαρλεμὼν δὲν θὰ τῆς ἀπεφαίνετο ἡ ἀπουσία μου.

— Καὶ ἐκτὸς τῆς μητρός σας, δὲν λυπεῖσθε ὅτι ἀφίνετε τίποτε ἄλλο;..

— Τίποτε, φίλτατε κύριε.

Μετανοήσας δ' εὐθὺς ὑπέλαβεν·

— Ἐκτὸς μόνον ὅτι ἀπομακρύνομαι τόσον ἀξιολόγων φίλων, ὡς ὑμεῖς.

— Ὡς πρὸς τοῦτο, κύριε Ἀλαίν, εἶπεν ὁ Δαρλεμὼν, γελῶν, μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ στέρησίς μας δὲν θὰ σᾶς παράξῃ ὑπερβαλλόντως.

— Πόθεν ἡ κακὴ αὐτὴ ἰδέα;

— Ἐκ τοῦ ὅτι — καὶ δὲν τὸ λέγω διὰ νὰ σᾶς μεμφθῶ — φαίνεσθε μᾶλλον ὅτι ἀποφεύγετε νὰ ἤσθε μαζύ μας.

— Δὲν ἤμην εἰς τὰ καλά μου πρό τινος, ἀπήντησεν ὁ Ἀλαὶν μετά τινος ἀμηχανίας, κ' ἐπροτίμησα νὰ φυλάξω τὴν ἀδιαθεσίαν μου διὰ τὸν ἑαυτόν μου· θὰ ἤμην ἀληθῶς δυστυχής, ἂν ὑπεθέσατε. . . .

— Μὴ διαμαρτύρεσαι, παιδί μου· δὲν ὑπεθέσαμεν τίποτε. Ἐλυπήθημεν μόνον, ἐγὼ καὶ ἡ Μαρκέλλα, ὅτι σᾶς ἐβλέπομεν ὀλιγώτερον συχνά· ἔπειτα, ἔμβλημα τῆς ἀληθοῦς φιλίας πρέπει νὰ ἦνε πλήρης ἐλευθερία. Τὸ ἐλησμόνησα, διὰ νὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς πειράξω ὀλίγον. Θὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὴν οἰκίαν νὰ προγευματίσητε μὲ τὴν κυρίαν μητέρα σας;

— Μάλιστα, κύριε.

— Εἰπέτε της, σᾶς παρακαλῶ, ὅτι θὰ ἔλθω νὰ τὴν ἰδῶ εἰς τὰς δύο. Θέλω νὰ βεβαιωθῶ μόνος μου, πρὶν ἀποφασίσω τὴν ὁδοιπορίαν σας, ὅτι δὲν θὰ μοῦ θυμώσῃ ἂν σᾶς στείλω τόσον μακράν.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Ἡ δόξα τοῦ βίου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς εὐγενείας τοῦ χαρακτῆρος, ἥτις εἶνε τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀγαθῶν, διότι ἀναπληροῖ πλοῦτον καὶ ἀξίωμα, ἐξευγενίζει πᾶν στάδιον καὶ ἀνυψοῖ πᾶσαν θέσιν εἰς τὰ ὅμματα τῆς κοινωνίας. Μείζονα τοῦ πλούτου ἐξουσίαν ἀσκεῖ ἡ εὐγένεια τοῦ χαρακτῆρος· ἀπολαμβάνει δὲ ὅσων καὶ ἡ φήμη τιμῶν, ἐνῷ δὲν ἐξεγείρει τὰς αὐτὰς ἀντιζηλίας.

Τὸ κατωτέρω περίεργον ἄρθρον παραλαμβάνομεν ἐκ τοῦ τελευταίου τεύχους τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας. Ἡ εἰς αὐτὸ ἐπισυνημμένη πλήρης ἀττικοῦ ἅλατος διήγησις, ἡ περιγράφουσα τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τῶν ἁγίων λειψάνων, εἶνε ἀπόσπασμα ἐκ τῆς αὐτοβιογραφίας Ἀθηναίου, πάππου γνωστοτάτων συμπολιτῶν ἡμῶν.

Σ. τ. Δ.

ΠΕΡΙ ΑΓΙΩΝ ΛΕΙΨΑΝΩΝ

ΕΞ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ

Μεταξὺ τῶν ἐθίμων ὅσα ὁ χριστιανισμὸς ἐπὶ μακρὸν χρόνον διετήρησε, πρωτεύει ἡ τῶν ἱερῶν λειψάνων καὶ κειμηλίων λατρεία· κατὰ τὸ εἰκὸς δὲ ἡ πλουτοῦσα ἐν τούτοις χώρα ἦν ἡ πρώτη τοῦ χριστιανισμοῦ κοιτίς, ἡ Παλαιστίνη. Ἐκεῖ λοιπὸν οἱ ἐνθέρ ζήλῳ ἀπὸ περάτων τῆς οἰκουμένης σύρρέοντες προσκυνηταὶ ἔβλεπον καὶ τὸν σκίμποδα, ἐφ' οὗ καθημένη ἡ παρθένος Μαρία ἐδέξατο διὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τὸ θεῖον ἄγγελμα, καὶ τὴν δοκόν, ἐφ' ἧς ὁ παῖς Ἰησοῦς ἐπέβλεπε συμπαίζων τοῖς ἡλικιώταις, καὶ τὴν κλίνην ὅπου ἐν Κανᾷ κατεκλίθη, καὶ τὴν συκῆν ἐφ' ἧς ἀπήγξατο Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τινὰ τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ ἀλληγορουμένων, ἐν οἷς καὶ τὸν *ἀκρογωνιαῖον λίθον*. Βαθμηδὸν δὲ τοσοῦτον ἐθρασύνθησαν οἱ ταῦτα ἐμπορευόμενοι μοναχοὶ καὶ μάλιστα οἱ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ὥστε καὶ τὰ κέρατα τοῦ Μωϋσέως προσέφερον εἰς προσκύνησιν καὶ τοὺς στεναγμοὺς Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος καὶ τὰ δάκρυα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ λείψανα πτερύγων τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ.

Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ κατέχοντες τὰ κειμήλια ἐπώλουν εἰς πολλοὺς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ὥστε εὑρέθησαν κατόπιν χλαμύδες μὲν τοῦ Ἰησοῦ πλέον τῆς μιᾶς, λόγχαι δὲ τετραπλαῖ καὶ ποσότης τιμίου ξύλου ὑπερβάλλουσα τὸν ὄγκον ἑνὸς σταυροῦ. Οὐδεὶς δὲ τῶν προσκυνητῶν ἀπήρχετο μὲ χεῖρας κενάς, διότι ἐκτὸς τῆς εὐλαβείας δὲν ἦσαν εὐκαταφρόνητα τὰ ἐξ αὐτῶν προσποριζόμενα κέρδη, ἐπειδὴ ἐν μὲν ταῖς μοναῖς φυλαττόμενα προσείλκυον ἀπειρίαν προσκυνητῶν καὶ πλούσια ἀφιερώματα, περιαγόμενα δὲ ὑπὸ τῶν καλογήρων ἐχρησίμευον ὡς εὔσχημος πρὸς ἀργυρολογίαν πρόφασις. Τούτου ἕνεκα κατηντήσαν περιζήτητα καὶ σπανιώτατα, εὐτυχῶς ὅμως εὑρέθη ἑτέρα πηγὴ ἀκένωτος πρὸς κορεσμὸν τῆς διαζώσης εὐσεβείας, τῶν προκεκοιμημένων δηλαδὴ ἁγίων τὰ λείψανα, τῶν ὁποίων πολλὰ διετήρουν καὶ μετὰ μακροτάτου χρόνου παρέλευσιν ἀνεπάφους τὰς σάρκας καὶ ὅλη καὶ τὸ τοῦ προσώπου ἐρύθημα, ἀνέδιδον δὲ εὐωδίαν καὶ, τῇ τοῦ Συναξαριστοῦ φράσει, χάριν μετὰ ἡδονῆς καὶ γλυκύτητος μεμιγμένην. (1)

Ἡ δὲ θαυματουργὸς αὐτοῦ δύναμις τοσοῦτον διεφημίζετο, ὥστε ἡ ἀπόκτησις ἁγίου λειψάνου

(1) Συνεκριστ. ἡμετέρας ἐκδόσεως Τόμ. Δ'. σελ. 103.

ἐνομίζετο πολύτιμόν τι χρῆμα πάσης θυσίας ἀντάξιον· ὅθεν καὶ διεμελίζοντο ταῦτα πολλάκις ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν οὕτως ὥστε ὁ μὲν ἀπεκόμιζε τὴν κάραν, ὁ δὲ τὸν κορμὸν καὶ ἄλλοι τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας. Τούτου δ' ἕνεκα συνέβη ὅ,τι καὶ ἐν τοῖς κειμηλίοις· εὑρέθησαν δηλαδὴ πολλὰ σώματα πολλαπλᾶ. Οὕτω φερ' εἰπεῖν τοῦ ἅγ. Ἰουλιανοῦ σώζονται 26 κεφαλαί, 10 δὲ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, 6 τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου καὶ 17 αὐτοῦ χεῖρες καὶ 30 σώματα τοῦ ἁγ. Παγκρατίου· τοῦ δὲ Ἰγνατίου σώζονται 3 ἄρτια σώματα, 6 κεφαλαὶ καὶ πολλοὶ βραχίονες καὶ κνῆμαι, ἂν καὶ ὁ ἅγιος οὗτος ἐγένετο βορὰ τῶν λεόντων. (¹)

Ἀφοῦ λοιπὸν τῶν ἁγίων λειψάνων τὰ θαύματα ὡμολογοῦντο οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀμαθεστέρων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν λογίων καὶ σεβαστῶν ἀνδρῶν, ἐν χώραις εὐνομουμέναις, δὲν θὰ φανῇ ἄπορον ὅτι ἐν ἡμέραις δουλείας καὶ ἀμαθείας συνέβαινον καὶ παρ' ἡμῖν ὅσα ἱστορεῖ τὸ ὧδε δημοσιευόμενον ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου αὐτοβιογραφίας Ἀθηναίου ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἡ σκληρὰ τυραννία τοῦ διαβοήτου Χατζῆ Ἀλῆ τοῦ Χασεκῆ, περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀπογυμνωθέντας παντὸς ἀγαθοῦ, ἠνάγκασε καὶ νὰ ἐκπατρισθῶσι πρὸς σωτηρίαν τῆς ζωῆς.

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο δημοσιεύομεν ὡς ἔχει ἐν τῷ πρωτοτύπῳ μόνον τὰς ἀνορθογραφίας ἐπανορθώσαντες. Εἶνε δὲ πολλοῦ λόγου ἄξιον οὐ μόνον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ μνημονευόμενα γεγονότα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπέριττον καὶ γλαφυρὰν αὐτοῦ φράσιν.

« Τέλος μίαν αὐγὴν μὲ δίδει ὁ πατήρ μου τὸν γάιδαρον καὶ τὸν πέρνω καὶ περνῶ ἀπὸ τὴν πόρτα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (²), καὶ αὐτὸς πέφτει ἀπὸ τὸ τειχίον καὶ ἔργεται καὶ μὲ εὑρίσκει καθὼς μὲ παρήγγειλε, καὶ τραβοῦμε διὰ τὴν Χαλκίδα οἱ δύο μας ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Καλάμου· ἐξημερωθήκαμε καὶ ὁλημερίσαμεν εἰς ἕνα ρεῦμα κατὰ τὸ μέρος τῆς Κηφισιᾶς· ἦτο εἰς τὰ 1790 πρὸς τὸν Σεπτέμβριον. Ἐκεῖ νυκτώνοντες ἐτραβήξαμεν ἀλλαχόθεν ἕως νὰ ἔβγωμεν ἀπὸ τὸ σύνορον τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐπήγαμεν εἰς Καπαντρίτη, χωρίον τῆς Λειβαδιᾶς, ἔξω τοῦ συνόρου τοῦ τυράννου· ἀπὸ ἐκεῖ εἰς Κάλαμον ὅπου ἐκεῖ ηὕραμεν πολλοὺς Ἀθηναίους φυγάδας, τὸν Νικόλαον Παπαμάρκου, Μιχαὴλ Πάρπανον, Δημήτριον Καρασουλάνην, ἔκτοτε ἐπῆγεν εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶ· ἦτο διαλιντζῆς καὶ καλόφωνος· Ἀντώνιον Πιτούρην, Νικόλαον Σκαρβούλην καὶ λοιποί. Ἐτραβήξαμεν διὰ τὴν Χαλκίδα μὲ τὸν νηστικὸν γάιδαρον ἐμπρός, ἔχοντες ἐπάνω ἕνα δισάκκιον μὲ ὀλίγα ροῦχα ἐμπαλωμένα καὶ τὴν παλαιόκατα τοῦ πατρός μου καὶ μίαν ἀνδρομίδα καὶ εἰς τὸ παγγὶ ὅλα παράδες ἐξήντα, εἰς τὰ πόδια παλαιοπάπουτζα καὶ τὸ φέσι τρύπιο.

Εἰς τὴν Χαλκίδα πηγαίνοντας ηὕραμεν πολλοὺς Ἀθηναίους, παπουτσίδες, σκοινάδες, ῥαφτάδες, περιβολαρέους, πακάλιδες καὶ σαπωνοντζίδες, οἱ ὁποῖοι ἦσαν φευγάτοι παρεμπρός· μᾶς ἐδέχθησαν, μᾶς ἐπαρηγόρησαν. Ἐκονέψαμεν εἰς κάποιον Ἀργυρὸν Ποῦλον Ἀθηναῖον συντεχνίταν τοῦ πατρός μου, μὲ τὸν ὁποῖον καὶ ἐσυντρόφευσε μαζί· βάζοντας αὐτὸς τὰ σύνεργα ἐλάβαινε κάτι περισσότερον.

Εἰς Χαλκίδα δὲν ἦτο τυραννία δοσίματος χρηματική, ἀλλὰ οἱ τοῦρκοι ἦτον κάκιστοι, ἐσάτωναν τοὺς χριστιανοὺς διὰ μικρὰς αἰτίας καὶ ἄλλα αἰσχρὰ ἔπραττον εἰς τὰ παιδία. Βλέποντας αὐτὰ ὁ πατήρ μου, ἦτον ἕνας Ἀθηναῖος εἰς τὸ χωρίον Βασιλικὸν τῆς Χαλκίδος, μόλις δύο ὥρας μακρυά, κάποιος Διονύσιος Καϊταγλῆς, παπουτσῆς· τὴν τέχνην· ἐκατοίκει εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον· ὁ πατήρ μου μὲ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ μὴ εἶμαι εἰς Χαλκίδα ἐμπρὸς τῶν ἀγρίων καὶ ἀσελγῶν Τούρκων, διὰ νὰ μὲ μάθῃ τὴν τέχνην μόνον καὶ μόνον νὰ μὲ ζωοτρέφῃ, ἀλλὰ αὐτὸς ἦτον πολλὰ μέθυσος, καθημερινῶς μὲ ἔδερνε, πλέον πτωχὸς ἀπὸ τὸν πατέρα μου· σχεδὸν ἐπιθυμοῦσα νὰ γεμίσω τὴν κοιλίαν μου. Ὁ πατήρ μου ἔστειλε κρυφίως καὶ ἔφερεν ἀπὸ Ἀθήνα τὴν μητρυιάν μου, καὶ τὴν ἀδελφήν μου Δροσιάν, μὲ τὴν ὁποίαν δὲν ἔκαμε τέκνον ἕως ἑπτὰ χρόνους ὅπου τὴν εἶχε. Εἰς τὰ 1791 ἔπιασε θανατικόν. Εἰς τὸ πλησίον μας χωρίον Φίλα ὀνομαζόμενον, ἦτο κεφαλοχῶρι ἕως 350 οἰκογένειαις, ποθαίνοντας κάμποσοι τὸ ἐδιάβαλαν ὡς βουρδόλακας, ὅτι ἐπήγαιναν καὶ ἔπνιγαν τοὺς ἄλλους, ὁποῦ τότε αὕτη ἡ πρόληψις ἦτον· ἀλλὰ αὐξάνοντας τὸ κακὸν τοὺς ἔδωσαν νὰ καταλάβουν οἱ φρονιμώτεροι ὅτι εἶνε πανώλη, ὁποῦ ἐξέθαπταν τοὺς πεθαμένους καὶ τοὺς ἔκαιαν μὲ σίδερα πυρωμένα εἰς τὴν καρδίαν.

Εἰς τὸ χωρίον Βασιλικὸν ἦτον ἕνας πρωτοσύγγελος τοῦ Σίναιον ὄρους, κυνηγημένος ἀπὸ τὸν Χατζῆ Ἀλῆ, ὁποῦ ἦτον εἰς τὸ μετόχιον εἰς Ἀθήνα, ζητῶν νὰ τὸν τυραννήσῃ· αὐτὸς ἀντίτεινε εἰς τὸν τύραννον ἔχοντας τὸ μωαμέτη τὴν χεῖρα εἰς τὸ χαρτίον, ὁποῦ οἱ Σιναῖται εἶνε ἀσύδοτοι· ἀλλὰ αὐτὸς ὁ τύραννος δὲν ἔπαιρνεν ἀπὸ αὐτά, καὶ ἔφυγεν καὶ ἐκατοικοῦσεν εἰς τὸ χωρίον Βασιλικόν, ὁποῦ εἶχεν ἐκεῖ μετόχι. Ἐπῆγα εἰς αὐτὸν καὶ ἐσυγκολλήθην ὡς εἰξεύροντας τὸ *Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου*, ὁποῦ εἶχεν ἀνάγκην νὰ πηγαίνωμεν νὰ κάνωμεν ἁγιασμούς, ὁποῦ ἡ πανώλη ἄπλωσε, τὸ χωρίον ἐσκόρπισε, τὰ Φίλα λεγόμενον, καὶ μετ' αὐτὸν ἐγέμωσα τὴν κοιλίαν μου. Ὁποῦ ὁ Διονύσιος Καϊταγλῆς παπουτσῆς μετὰ τόσαις τυραννίαις μ' ἐσήκωνεν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα νὰ ῥάφτω· καὶ μίαν νυχτιὰ μ' ἐσήκωσεν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα καὶ μ' ἔδωσε ἕνα πετσὶ νὰ πάγω νὰ τὸ μουσκέψω ἔξω τοῦ χωριοῦ, ὁποῦ ἦταν μία σύναξις τοῦ νεροῦ, πλησίον εἰς ἕνα πηγάδι. Ἐγὼ ἐπῆρα τὸ πετσὶ ἐπῆγα τὸ ἔβαλα εἰς τὸ νερό, ἦτο χειμῶνας· ἐτραβήχθηκα καὶ ἔμβα εἰς μίαν ἀχυρῶνα βωδιῶν καὶ ἐκεῖ μὲ ἐπῆρεν ὁ ὕπνος. Ἀφοῦ ἐπέρασαν τρεῖς ὧραις σγεδὸν καὶ δὲν ἐγύρισα, ἦλθεν ὁ μάστορής μου ζητῶντας με· ηὗρε τὸ πετσί, δὲν μ' εὑρίσκει ἐμένα. Ἦτον ἀκόμη νύχτα, ὑπωπτεύθη, ὅτι ἔπεσα εἰς τὸ πηγάδι· ὡς σκοτεινά· κρεμάζει τὸ φανάρι εἰς τὸ πηγάδι νὰ ἰδῇ ἂν εἶμαι τεσμένος. Πρὸς τὴν αὐγὴν ἐξύπνησα καὶ γυρεύω τὸ πετσί, ἀλλὰ τὸ εἶχε παρμένο πηγαινάμενος εἰς τὸν μάστορά μου, μοῦ ἔδωκεν ἕνα ξύλον τόσον, καὶ ἔτσι ἐπῆγα εἰς τὸν Σιναΐτην. Ἐκεῖ χάριτι θείᾳ ἐχάρταινα τὴν κοιλίαν μου εἰς τὰ πάντα. Καθημερινῶς ἐπηγαίναμεν εἰς πολλὰ μέρη καὶ ἐκάναμεν ἁγιασμὸν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς πανώλης ὁποῦ ἐξάπλωσεν, ἢ ἀπὸ τὴν πρόληψιν τῶν βουρδολάκων. Ὁ γέροντάς μου Σιναΐτης ἦτον γέρος ἑξηκοντούτης καὶ ἐπέκεινα εἰς τοὺς χρόνους, ἦτον καὶ ὀλίγον κουφός, εἶχε καὶ ἕλλον ὑπηρέτην μεγαλείτερον, Ἀθηναῖος, κάποιος Σπῦρος Γροσάρας· αὐτὸς μὲ ἠνάγκασε νὰ ὑπάγω αὐτοῦ, διηγῶντας εἰς αὐτὸν τὴν δυστυχίαν ὁποῦ ἐπερνοῦσα εἰς τὸν μάστορά μου.

Ὁ πρωτοσύγγελος Σιναΐτης εἶχε δύο ζῷα, ἕνα ἄλογον εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐκαβαλλίκευε καὶ ἕνα μουλάρι γέρικο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐβάναμεν ἀπάνω τὰ ἅγια λείψανα καὶ ἄλλαις δύο δισάκκαις ἄδειαις διὰ νὰ βάζωμεν τὰς προσφοράς, προσφερόμενα ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐκάναμεν τοὺς ἁγιασμοὺς εἰς ἀπανουκλήστους, εἰς δὲ τοὺς πανουκλησμένους ἐπαίρναμε μόνον παράδες, πρὸς ἕνα γρόσι τὸν ἁγιασμόν· βάζοντάς τους εἰς τὸ ξεῖδι τους ἐλαμβάναμεν. Ἀπὸ παντοῦ ἤρχονταν ἄνθρωποι καὶ μᾶς ἐγύρευαν νὰ πᾶμεν νὰ κάνωμεν ἁγιασμούς. Εἰς ὅλα τὰ ἀμπέλια τῆς Χαλκίδος ὁποῦ ἦτον κατοικημένα παλαιόθεν φαμιλικῶς ἦτον ὑποστατικὰ τῶν τούρκων ἐκτεταμένα μὲ οἰκοδομὰς σημαντικάς, σαράγια· ὁποῦ ἐπήγαιναν ὅλο τὸ καλοκαίρι οἱ Ἀγάδες τῆς Χαλκίδος, καὶ ἐπηγαίναμεν καὶ εἰς ἄλλα πλησίον χωρία. Ἐν ἑνὶ λόγῳ τὸ κακὸν ηὔξανεν, ἐξαπλοῦτο· ἦτον εἰς τὰ 1791 πρὸς τὸν Μάρτιον· καθημερινῶς ἤρχονταν οἱ ἄνθρωποι καὶ μᾶς ἐζητοῦσαν. Ἐγὼ ἔβαλα μίαν σκούφιαν καλογερικὴν καὶ ἔκαμνα ὡς καλογερόπουλον κοντὰ εἰς τὸν γέροντα, νὰ ψάλλωμεν τὸ ἀπόδειπνον καὶ τὰ λοιπά, ἔχων σκοπὸν ὁ γέροντάς μου νὰ μὲ κάμῃ ὑποτακτικόν του. Ὁ δὲ Σπῦρος Γροσάρας ἐκυβερνοῦσε τὰ ζῷα, ἐπουλοῦσε τὰ προσφερόμενα ὁποῦ μᾶς ἔφερναν, μᾶς ἔδιναν καὶ ἐσυνάζαμεν. Ἡ δύο μεγάλαις δισάκκαις κάθε βράδυ ἤρχοντο εἰς τὸ μετόχι γεμάταις, ἔχοντες εἰς τὴν μίαν δισάκκαν καὶ μίαν στάμναν, καὶ ἐζητούσαμεν καὶ λάδι, τὰ δὲ λοιπὰ ἦτον κριθάρι, σιτάρι, σῦκα, σουντζούκια ὡραῖα τῆς Χαλκίδος, ὁποῦ τότε ἔφτιανον, καὶ τὰ λοιπά, καὶ πρὸς ἕνα γρόσι τὸν ἁγιασμὸν περνῶντας ὀλίγαις ἡμέραις τὸν αὐξήσαμεν πρὸς παράδες ἑξήντα. Μᾶς ἐπαράγγειλε ἐμένα καὶ τοῦ Γροσάρα ὁποῦ ὅλοι ἐπηγαίναμε μαζί, οἱ τρεῖς καὶ μὲ τὰ δύο ζῷα, ὅτι τὸ πανίον ὁποῦ βάζουν ἐπάνω εἰς τὴν κασέλα, ἢ μπόλια, καὶ ἀκουμπᾶτε τὰ ἅγια λείψανα, ὁποῦ ψάλλομεν τὸν ἁγιασμόν, νὰ τὸ πέρνετε· νὰ λέτε, δὲν κάνει νὰ μείνῃ εἰς αὐτούς, διότι ἀκούμπισαν ἀπάνω τὰ ἅγια λείψανα. Ἔτσι τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἀρχίσαμεν, καὶ εἰς ὀλίγαις ἡμέραις ἐσυνάξαμεν κάμποσαις χρυσόπολιαις, πεσκίρια, καὶ ἄλλα, ἕως ὁποῦ ἐδόθη ὁ λόγος διὰ τὸ πρακτέον καὶ δὲν μᾶς ἔβαλαν πλέον, ἀλλὰ μίαν κασέλαν ἄδειαν, φοβούμενοι μήπως ζητήσωμεν καὶ τὰ ἔσωθεν τῆς κασελῶς, ὁποῦ ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἀκουμβούσαμεν τὰ ἅγια λείψανα.

Τέλος ἄρχισαν καὶ οἱ βλάχοι νὰ μᾶς ζητοῦν εἰς τὰ βουνὰ εἰς ταῖς στάναις, μαντριά των, νὰ 'πηγαίνωμεν. Ἐκεῖ ὡς κοπιαστικὸν καὶ μακρυά, σκέψης γενομένης, ὁ γέροντάς μου λέγει νὰ κάνωμεν ἕνα τεφτέρι ὡς κόνδ'κα, καὶ ἅμα ἐψάλλαμεν τὸν ἁγιασμὸν δὲν ἐλαμβάναμεν πληρωμήν, ὁποῦ μᾶς ἔδιδαν, ἀλλὰ ἔβγαλα ἐγὼ τὸ τεφτέριον καὶ ἔγραφα ὅλων τῶν εὑρεσκομένων τὰ ὀνόματα καὶ τοὺς ἐλέγαμεν, ὅτι αὐτὰ τὰ ὀνόματα θέλομεν τὰ στείλῃ εἰς τὸ μοναστήρι, τὸ Σίναιον ὄρος νὰ μνημονεύωνται. Τελειωμένου τοῦ γραψίματος τῶν ὀνομάτων ἐλέγαμεν νὰ γράψουν καὶ ὅτι προαιροῦνται ἀπὸ προβατίναις ἢ γίδες ἢ τράγους. Εἰς κάθε μανδρὶ ἦτον τρεῖς τέσσερες οἰκογένειαις συγγενικαῖς· τὸ μανδρὶ ἦτον ἀπὸ δύο, τρεῖς χιλιάδες γιδοπροβάτων, καὶ ξέχως τὰ ἔβοσκαν. Ἔτσι μᾶς ἔγραφαν ὅτι προσφέρουν εἰς δέκα κεφάλια, ἄλλοῦ πέντε, ἀλλοῦ ὀκτὼ καὶ δύο τρία τουλούμια τυρίον, καὶ κανένα τουλούμι βούτυρον, μᾶς ἔφηναν καὶ ἕνα καλότατον· διὰ νὰ φᾶμεν· ἀλλ' ὁ γέροντάς μου δὲν ἔτρωγε κρέας, εἰμὴ αὐγά, τυρί, βούτυρον, γάλας· εἴχαμεν καὶ εἰς τὸ δισάκκιον διὰ τὴν παρασκευὴν αὐγοτάραχον, 'κταπόδι ξηρόν. Τὰ δὲ προσφερόμενα ὁ Γροσάρας μὲ τὸ γέρικο μουλάρι τὰ ἐκουβαλοῦσε εἰς τὸ μετόχιον καὶ ἤρχονταν ὀπίσω, ὁποῦ τὸν ἐπεριμέναμεν καὶ μᾶς εὕρισκεν. Ἀφοῦ ἐπεράσαμεν κάμποσα μανδριὰ ἔγεινεν ἕνας κατάλογος καλούτσικος, ἕως 350 γιδοπρόβατα καὶ μία ποσότης τουλουμοτυρίων καὶ βούτυρον.

Μᾶς ἦλθεν ἕνας καλόγηρος ἀπὸ τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγ. Νικολάου, δύο ὧραις τρεῖς μακρυὰ ἀπὸ τὸ μετόχιόν μας, εἰς τὸ χωρίον Βασιλικόν, καὶ μᾶς λέγει νὰ 'πᾶμεν εἰς τὸ μοναστήριον νὰ κάμωμεν ἁγιασμόν. Αὐτὸ τὸ μοναστήρι ἦτον σημαντικούτσικον· ἦτον 'παγαιμέναις ἕως 25

(¹) Ἐν τινι ῥωσσικῷ Συναξαριστῇ ἀναγράφεται θαῦμά τι ἐξαίσιον, ὅτι δηλ. οἱ λέοντες ἐκ σεβασμοῦ δὲν ἔφαγον τὴν καρδίαν τοῦ ἁγίου, οἱ δὲ στρατιῶται σχίσαντες αὐτὴν εὗρον κεχαραγμένον χρυσοῖς γράμμασι τὸ ὄνομα Ἰησοῦς Χριστός. Οὐκ ἔστι δὴ τοῦτο ἀπορίας ἄξιον, διότι τὸν ἅγιον τοῦτον παιδίον ὄντα ἔλαβεν ὁ Ἰησοῦς καὶ στήσας ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπε τὸ ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου μνημονευόμενον ἐν κεφ. ΙΗ'. 4. (Συναξ. ἑνδ. ἀνωτέρω, σελ. 326).

(²) Ἡ πύλη αὕτη τοῦ τείχους, νεωστὶ ἀνοικοδομηθέντος ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, ἔκειτο ἀντικρὺ περίπου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἐν τῇ πρὸς δυσμὰς πλευρᾷ τῆς πλατείας Λουδοβίκου. Σ. Ε.

φαμελιαῖς ἀπὸ τὰ φίλα χωρίον ἐξ αἰτίας τῆς πανώλης; ἀλλὰ ἐμολύνθη τὸ μοναστήριον ἀπόθανον σχεδὸν ἥμισυ ἀπὸ τὰς φαμιλίας, ὁμοῦ καὶ ὁ ἡγούμενος καὶ μερικοὶ καλόγηροι, καὶ ἦταν σκορπισμένοι εἰς τὰ βουνά· τὸ μοναστήριον τὸ εἶχον ἔρημον ἀφισμένο. Οἱ καλόγηροι ἔστεκαν πολλὰ μακρυὰ ἀπὸ τὸ μοναστήριον, ὡσὰν νὰ εἴμεθα ἐμεῖς μόρτιδες νὰ 'πᾶμε νὰ ξεπανουκλιάσωμεν τὸ μοναστήρι. Ἔτσι λοιπὸν ἐμεῖς ἐπήγαμεν τὸ κλειδὶ τῆς ἐκκλησίας ἦτον εἰς τὴν πόρτα. Ἀνοίγοντας τὴν ἐκκλησίαν, ἡ πρώτη παραγγελία ὁποῦ μᾶς ἔδωσεν ὁ γέροντάς μας ὁ Σιναΐτης ἦτον, ὅσα στέφανα ἀσημένια ἦτον ὁμοίως καὶ δύο κανδήλαις, πρὶν ἀρχίσωμεν τὸν ἁγιασμὸν εἰς τὰς εἰκόνας, τὰς ἐπήραμεν καὶ τὰς ἐβάλαμεν εἰς δισάκκιον μέσα καὶ ἐπαστρέψαμεν τὸ μοναστήριον, ὕστερον ἀρχίσαμεν τὸν ἁγιασμόν· τότε ἦλθαν καὶ οἱ καλόγεροι. Ἀλλὰ τοὺς ἀποθαμένους δὲν τοὺς εἶχαν θάψη βαθειὰ καὶ οἱ σκύλοι, τὰ ἀγρίμια τοὺς εἶχαν ξεθάψη· μόλις ἦτον σαραντισμένοι. Ἔτσι τελειώνοντας μᾶς ἔγραψαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν κατάλογον μισὴ ἀποκοπή, γίδες 16.

Εἴμεθα εἰς τοὺς **1791** πρὸς τὸν Μάϊον· ἦρθεν εἴδησις ἀπὸ Λεβαδιάν, ἄνθρωπος ἐπίτηδες, καὶ ζητῷ τὸν γέροντα μὲ τὰ ἅγια λείψανα νὰ πάγῃ νὰ κάμῃ ἁγιασμοὺς διὰ τὴν πανώλην. Τότε πέρνει τὸν Σπῦρον Γροσάραν μόνον καὶ 'πάγει εἰς Λεβαδιάν· ἐμένα μὲ ἀφίνει εἰς κάποιον Ζαχαρίαν Φυλλαριώτην εἰς τὸ μανδρί του εἰς τὸ χωρίον Μαλίκεντα (;) ἀπ' ἔξω παραγγέλοντάς του αὐτουνοῦ νὰ μοῦ δώσῃ ἕναν υἱόν του νὰ 'πᾶμεν εἰς τὰ μανδριὰ νὰ συνάξωμεν τὰ γιδοπρόβατα μὲ τὸν κατάλογον ἕως νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὴν Λεβαδιάν. Ὁ Ζαχαρίας εἶχε θερίσῃ καὶ μετὰ τὸ θέρος ἀποφάσισε νὰ 'πᾶμε· ἔτσι λοιπὸν ἐγὼ ἔμεινα εἰς τὸν Ζαχαρίαν. Παπούτσια εἰς τὰ ποδάρια δὲν μοῦ ἔμειναν, ἐφόρεσα τὰ τσαρουχάτσα καὶ τὴν ποιμαντικὴν ἀγγούλαν εἰς τὸ χέρι, ἀλλὰ ἕως νὰ γλυτώσῃ τὸ θέρος μοῦδωσε καὶ ἕνα μικρὸ δρεπάνι καὶ ἐθέριζα· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔμαθα, καὶ πότε μὲ τὰ γίδια ἐπήγαινα μαζὶ μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ζαχαρία· ἔγεινα καὶ θεριστὴς καὶ ποιμήν. Γλυτώνοντας τὸ θέρος ἐκινήσαμεν διὰ τὰ μανδριὰ εἰς τὰ βουνὰ νὰ συνάζωμεν τὰ γραμμένα ἀφιερωμένα· ἔτσι βουνὰ λαγκάδια· εἰς τὸ βουνὸ τὸ Δέλφι τῆς Χαλκίδας ὁποῦ ἦτον τραβηγμένοι οἱ βλάχοι ἀπὸ τὰ κάτω μέρη ἀπὸ τὴν κάψαν, ἡ μία στάνη ἀπὸ τὴν ἄλλην ἦτον τρεῖς ὧραις μακρυά, καὶ οἱ βλάχοι μᾶς ἔλεγαν «Γιὰ ἀπόστα ἀπὸ τὴν ραχοῦλαν». Μετὰ 15 ἡμέρας ἐσυνάξαμεν 350 κεφάλια· ἀποκάμαμεν ἀπάνω εἰς τὸ Δέλφι καὶ ἔτσι τὰ κατεβάσαμεν εἰς τὰ μέρη τὰ κάτω καὶ ἐγὼ τὰ ἔβοσκα· κάθε βράδυ τὰ ἀρμέγαμεν, πότε τὴν αὐγήν.

Ἤτο πρὸς τὸν Ἰούλιον· ἦλθεν εἴδησις ὅτι ἦλθεν ὁ γέροντας εἰς τὸ μετόχι ἀπὸ Λιβαδιά, καὶ ἐμήνυσε νὰφίσω τὰ συναγμένα γιδοπρόβατα εἰς τὸν Ζαχαρίαν καὶ νὰ 'πάγω, διότι ἄνοιξεν ἄλλη πρόσοδος καὶ ἀργήσαμεν νὰ προλάβωμεν. Οἱ ἄνθρωποι ἦτον ἐγγὺς νὰ γλυτώσουν τὸ θέρος· 'πηγαινάμενος ἐπήραμεν μόνον τὸ πακράτζι τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν βρεχτούραν, καὶ ὁ γέροντας καβάλλα καὶ τὸ μουλάρι ξοπίσω καὶ ὅπου ἐθέριζαν τὸ «*σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου*» καὶ τέσσαρα δεμάτια εἰς τὸ μουλάρι, καὶ ἐμπρὸς καὶ πίσω, εἰς δύο τρεῖς ἡμέραις ἐπήραμεν καὶ ἄλλο ἕνα ζῷον· ἐκάμαμεν καὶ ἡμεῖς μίαν θημωνιὰν καλλιότερην ἢ μεγαλειότερην ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εἶχαν σπαρμένα. Ἤμεθα εἰς τὸν μῆνα Αὔγουστον, ἦρθεν ἕνα καΐκιον εἰς τὸν Λευκαντῆ ὑδραϊκόν, εἰς αὐτὸ ἐπουλούσαμεν τὸ συναγμένον τυρίον βούτυρον καὶ ὅσοι τράγοι ἦτον καὶ τὰ συναγμένα γιδοπρόβατα. Ἔπαυσε καὶ τὸ θανατικόν.

Τότε ἦλθεν ὁ πατήρ μου καὶ μὲ ἐντάμωσεν, ὁποῦ ἔξε μῆνες δὲν εἶχεν εἴδησιν ποῦ εὑρίσκομουν ἐξ αἰτίας τῆς πανώλης, ἦτον καὶ αὐτὸς ἔξω ἀπὸ τὴν Χαλκίδα, εἰς μίαν ἐξοχὴν εἰς τὰ ἀμπέλια τῆς Χαλκίδος. Ὁμιλεῖ μὲ τὸν γέροντά μου διὰ λόγου μου, πῶς θέλει νὰ μὲ ἔχῃ ὁ αὐτὸς τοῦ λέγει νὰ μὲ ζωοτρέφῃ μόνον· ὁ πατήρ μου νὰ μοῦ προμηθεύῃ τὰ ἐνδύματά μου. Ἔτσι ὁ πατήρ μου δὲν μὲ ἄφησε μαζί του· μ' ἐπῆρεν εἰς Χαλκίδα, μὲ βάλει εἰς ἕνα ὀθωμανὸν παπουχτσῆν Οὐστὰ Μεχμέτη διὰ νὰ μάθω τὴν τέχνην ὁποῦ εἶχα ἀρχίσῃ. Αὐτὸς ἦτον Ἐμίρης ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Μωάμεθ· οἱ νέοι ἐμίριδες εἰς τὸ θρησκευτικὸν ἦτον εἰς ὑπόληψιν καὶ διὰ νὰ εἶμαι διαφεντευμένος μ' ἔβαλεν εἰς αὐτόν. Ἐγὼ μικρὸς ὄντας ἔμβαινα εἰς τὸ χαρέμιόν του, γυναῖκά του, καὶ τὴν ἔβλεπα καὶ τῆς ἔκαμνα καὶ ὑπηρεσίας· εἰς τὸ ἐργαστήρι ὀλίγαις ὥραις ἐκάθουμουν εἰς τὴν τέχνην· μὲ εἶχε συμφωνήσῃ, ἕνα γρόσι τὸ μῆνα καὶ νὰ μὲ τρέφῃ. Ὁ Οὐστὰ Μεχμέτης, μάστορας μου, εἶχε δύο παιδιά, τὸ ἕνα τὸ ἔλεγαν Ἀχμέτη, τὸ ἄλλο Ἰμπραΐμι τὸ μεγαλείτερον· ὁ Ἀχμέτης ἦτο σχεδὸν πέντε χρόνων καὶ ἀκόμη δὲν ἠμποροῦσε νὰ περιπατᾷ· ἤμουν ὑποχρεωμένος νὰ τὸν βαστῶ καὶ νὰ τὸν κουβαλῶ ἀπάνω μου, νὰ κάμνω ὑπηρεσίας εἰς τὸ σπίτι, νὰ κουβαλῶ νερὸ καὶ τὰ λοιπὰ ὅλα τοῦ ὀσπιτίου· ὀλίγαις ὥραις ἐπήγαινα εἰς τὸ ἀργαστήριον, δούλαν δὲν εἶχεν, ἤμουν εἰς χρέος νὰ κάμνω ὅλας τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ὀσπιτίου.

Ὁ Οὐστὰ Μεχμέτης μάστορής μου, ἢ Ἀγᾶς μου, νὰ εἰπῶ καλλίτερον, συχνὰ ἔκαμνε ταξείδιον εἰς Ἀθήνα διὰ νὰ ζητήσῃ πετσιὰ τῆς τέχνης του, περισσότερον ὅμως διὰ νὰ διασκεδάζῃ μὲ φίλους ἄλλους παπουτσίδες ὀθωμανοὺς εἰς Ἀθήνα, νὰ πίνουν, διότι εἰς τὴν Χαλκίδαν ὄντας δὲν ἔπινε τὸ κρασίον διὰ νὰ μὴ χάνῃ τὴν ὑπόληψίν του ὡς ἐμίρης, ἱερωμένος εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ τὸ ταξείδιόν του ἐνασχολοῦσεν ἕνα μῆνα καὶ ἐπέκεινα εἰς Ἀθήνα. Ἐγὼ ἤμουν εἰς τὸ ὀσπίτιόν του μὲ τὴν γυναῖκά του Ἀϊσὲ καὶ τὰ δύο μικρὰ παιδιά, νὰ ψωνίζω τὰ χρειαζόμενα τοῦ ὀσπιτίου, νὰ μὲ βάνῃ ἡ κυρία νὰ μαγειρεύω καὶ τὰ λοιπὰ, κάθε βράδυ νὰ μὲ παίρνῃ εἰς τὰ μέσα ὀσπίτια τοῦ χαρεμιοῦ, νὰ μὲ βάνῃ νὰ τῆς τραγουδῶ. Αὐτὴ ἦτον νέα καὶ διὰ νὰ μὴν ἀκούεται ἡ φωνή μου μὲ ἐπήγαινεν εἰς τὰ ἐσώτερα τοῦ ὀσπιτίου. Εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἔφυγεν ὁ πατήρ μου ἀπὸ Χαλκίδα μὲ τὴν μητρυιάν μου καὶ ἀδελφήν μου καὶ ἐπῆγεν εἰς Ἀθήνα ὀπίσω, ὁποῦ ὁ τύραννος ἐλάφρωσε κάτι τὴν τυραννίαν. Ἦτον εἰς τὰ **1792**· ἐγὼ ἔμεινα εἰς Χαλκίδα μὲ τὸν Τοῦρκον Οὐστὰ Ἀχμέτην, ὁποῦ εἰς αὐτὸν ἔκαμα ὑπὲρ τὸν ἕνα ἥμισυ χρόνον.

Ὁ πατήρ μου, ὄντας εἰς Ἀθήνα ὁ Ἀγᾶς μάστοράς μου, τὸν παρεκάλεσεν ὅταν ξαναέλθῃ εἰς Ἀθήνα νὰ μὲ φέρῃ μαζί του διὰ νὰ μὲ ἰδῇ. Ἔτσι λοιπὸν εἰς ἄλλο ταξείδιον μὲ ἔφερεν εἰς Ἀθήνα καὶ δὲν μὲ ἄφισε πλέον νὰ ὑπάγω εἰς Χαλκίδα.»

Θ. Νικολαΐδης Φιλαδελφεύς

Η ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Περὶ τῆς νοημοσύνης τῶν ζώων πολλὰ ἔχουσι γραφῆ μέχρι τοῦδε. Νέον ταύτης παράδειγμα, θαυμαστὸν ἀληθῶς καὶ συγκινητικώτατον, διηγεῖται ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένης «Ἐπιστημονικῆς Ἐπιθεωρήσεως» αὐτόπτης μάρτυς γενόμενος ὁ γάλλος μηχανικὸς Briot· εἶνε δὲ τὸ ἑπόμενον:

Περὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ὅμιλος ὀρειγῶν Ἀλβανῶν διήρχετο τὸν ποταμὸν Δρῖνον. Ὁ μὴν Ὀκτώβριος εἶνε ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ ὀρεινοὶ Ἀλβανοὶ κατέρχονται εἰς τὰς πεδιάδας ἵνα διέλθωσι τὸν χειμῶνα, κατὰ σωρούς, πάνοπλοι, μετὰ τῶν ἵππων, τῶν βοῶν, καὶ τῶν προβάτων αὐτῶν, κρατοῦντες δεδεμένους τοὺς χοίρους των, τὰ δὲ βρέφη ἐπὶ τῶν νώτων τῶν γυναικῶν των.

Ἡ διάβασις ἦτο δυσχερὴς εἰς τὴν πολυπληθῆ ἀγέλην τῶν ζῴων, καθότι ὁ ποταμὸς ἦτον ἐξωγκωμένος ἐκ τῶν πολλῶν βροχῶν. Μετὰ πολλὰς κραυγὰς καὶ κτυπήματα οἱ Ἀλβανοὶ κατώρθωσαν νὰ ὠθήσωσι πρὸς τὸ πλωτὸν μέρος τοῦ ποταμοῦ εἰκοσάδα ἵππων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξ φορβάδας μετὰ τῶν τριῶν πωλαρίων των. Αἴφνης γηραιά τις φορβάς, ἕνεκα τοῦ ὑπερμέτρου φορτίου της, παρέμεινεν ὀπίσω τῶν συμπλωτήρων της, παρασυρομένη ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. Τὸ πτωχὸν ζῷον ἐχάνετο ἐξ ἅπαντος, διότι ἡ μία καὶ μόνη ἐν τῷ ποταμῷ σχεδία δὲν ἠδύνατο νὰ καταφθάσῃ ἐγκαίρως ὅπως τὴν περισώσῃ.

Ἐν τούτοις ἡ λοιπὴ ἀγέλη εἶχεν ἀφιχθῆ εἰς τὴν ὄχθην, καὶ οἱ νεαροὶ πῶλοι, περιχαρῶς ἐσκίρτων περὶ τὰς μητέρας των· εἷς μόνος ἔτρεχεν ἀνησύχως χρεμετίζων πέριξ αὐτῶν. Καὶ τότε οἱ παρεστῶτες ἐγένοντο μάρτυρες θαυμαστοῦ θεάματος, ἐξ ἐκείνων, ἅτινα οὐδέποτε λησμονοῦνται.

Ὁ νεαρὸς πῶλος ἐπανῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς ὄχθης, ἔστη πρὸς στιγμὴν ἀκίνητος, μὲ φλογεροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀχνίζοντας μυκτῆρας. Αἴφνης ῥήγνυσιν ὀξύν, ἀπερίγραπτον χρεμετισμόν. παρατηρήσας τὴν μητέρα του, τὴν ὁποίαν τὸ ῥεῦμα εἶχε παρασύρει μακράν, καὶ οὐδ' ἠγωνίζετο πλέον ὅπως σωθῇ. Διὰ τεραστίου πηδήματος ὁ πῶλος ῥίπτεται εἰς τὸν ποταμόν. Ἀφανίζεται πρὸς στιγμήν, εἶτα ἐπιφαίνεται, πλέων ῥωμαλέως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς κινδυνευούσης μητρός του. Τὰ κύματα τὸν ἐμποδίζουσι νὰ βλέπῃ ἐμπρός του, ἀλλὰ τὸ ζῷον τινάσσεται μὲ πηδήματα καὶ χρεμετίσματα, μὲ τεταμένον τὸν λαιμόν, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος ἔξω τοῦ ὕδατος—ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου μὲ τόσην δυσκολίαν εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸν ποταμόν μὲ ὅλην τὴν ἀγέλην.

Ἡ μήτηρ ὑψώσασα τὴν κεφαλήν, ἀπήντα διὰ ῥόγχων διακεκομμένων εἰς τὰς προσκλήσεις τοῦ μικροῦ της. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως εἶχεν ἐμψυχώσει πρὸς στιγμὴν τὴν φορβάδα.

Ἐν τούτοις ὁ πῶλος ἔφθασεν εἰς αὐτὴν ταχύτερον τῆς σχεδίας. Τὸ τέκνον ὑπεβάστασε τὴν κεφαλὴν τῆς μητρὸς ἐπὶ τῶν νώτων του, καὶ τὴν ἔσυρε πρὸς τὴν ὄχθην. Ἡ μήτηρ ἐσώθη.

Ὅταν ἐξῆλθε τοῦ ποταμοῦ, ὁ πῶλος περιεστρέφετο περιχαρὴς περὶ τὴν μητέρα του, θωπεύων ἰσχυρῶς τὴν κοιλίαν αὐτῆς διὰ τοῦ σώματός. Φαίνεται ὅτι οὗτος εἶνε ὁ τρόπος, δι' οὗ οἱ πῶλοι δεικνύουσι τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῶν φιλοστοργίαν.

Π

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ὁ κ. καὶ ἡ Κυρία Ἀγαθοπούλου κάθηνται ἥσυχοι εἰς τὸ γεῦμα, ὅτε ὁ διανομεὺς τοῦ τηλεγραφείου κομίζει αὐτοῖς τηλεγράφημα.

Ὁ Ἀγαθόπουλος σχίζει τὸ περικάλυμμα, καὶ μόλις ῥίψας ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος, βάλλει κραυγὴν τρόμου:

—Τηλεγράφημα ἀπὸ τὴν Μασσαλίαν!

—Ἀπὸ τὴν Μασσαλίαν! ἀναφωνεῖ ἡ Κυρία ταρασσομένη, γρήγορα, φίλε μου, πέταξέ το, κ' εἴμπορεῖ νὰ εἶνε μολυσμένο, καὶ νὰ μᾶς φέρῃ τὴν χολέραν!

Καὶ ἐν τῷ ἅμα τὸ ἀθῷον τεμάχιον χάρτου ῥίπτεται εἰς τὸ πῦρ, ἐνῷ οἱ δύο σύζυγοι παρατηροῦσιν ἀλλήλους μὲ βλέμματα ἔμπλεα φρίκης!

* * *

Ὁ ἰατρὸς Π. εἰς τὸν ἀσθενῆ — Δὲν μοῦ φαίνεται, φίλε μου, παράξενον πῶς εἶσαι πάντα ἄρρωστος· πρέπει νὰ κινῆσαι, πολὺ νὰ κινῆσαι.

— Μὰ δὲν εὑρίσκω, γιατρέ μου, ἀφορμὴ γιὰ νὰ κινοῦμαι.

— Ἀφορμὴ θέλεις; Δάνεισέ με ἐμένα 600 δραχμαὶς καὶ ἐγὼ σὲ κάμνω νὰ τρέχῃς χρόνια ὁλόκληρα!

* * *

— Τί λές, Σοφία; τὰ μῆλα δὲν μοῦ φαίνονται καλά. Νὰ μὴ μᾶς πιάσῃ καμμιὰ θέρμη! Δὲν τὰ δίνομε καλλίτερα τῆς ὑπηρέτριας;

— Τί λές, καλέ; ἀκόμα δὰ δὲν εἶνε καὶ σὲ κατάστασι γιὰ νὰ τῆς τὰ δώσωμε.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Οἱ ῥάθυμοι, ὀρθῶς εἰπεῖν, οὐδέποτε εἶνε ἐντελῶς ῥάθυμοι. Τὸ σῶμα μὲν ἀποφεύγει τὴν ἐργασίαν, ἀλλ' ὁ ἐγκέφαλος οὐδέποτε ἀναπαύεται. Ἐὰν ἐξ αὐτοῦ δὲν φύεται σῖτος, φύονται ὅμως ἄκανθαι, αἵτινες ἐπιπροσθοῦσιν εἰς πᾶν βῆμα καθ' ὅλον τὸν βίον τοῦ ὀκνηροῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὸν ποιητὴν «πρὸς τιμωρίαν ἡμῶν οἱ θεοὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν μεταχειρίζονται ὡς κολαστήρια ὄργανα τὰς ἰδίας ἡμῶν κακίας.»

Τὸ μῆκος τῶν ἐτῶν δὲν μαρτυρεῖ τὸ μῆκος τοῦ βίου. Ὁ βίος ἑνὸς ἀνθρώπου μετρεῖται διὰ τῶν ἔργων, ἅτινα ἐξετέλεσεν· ὅσῳ μᾶλλον ἐφάνη ὠφέλιμος, τόσῳ μᾶλλον σκέπτεται, αἰσθάνεται, καὶ πράγματι ζῇ· ὁ ὀκνηρὸς καὶ ἀνωφελὴς ἄνθρωπος, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ μῆκος τῆς ὑπάρξεώς του, δὲν ζῇ βίον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ φυτικόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος φθινοπώρου ἀριθμὸς ἱκανὸς Ἀμερικανῶν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των ὑπάρχει ἐγκατεστημένος ἐν Ἱερουσαλὴμ. Πάντες οὗτοι ἀναμένουσι τὴν λίαν προσεχῆ ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἅπαξ ἤδη παρέστησαν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν ψάλλοντες ὕμνους. Πολλαὶ γυναῖκες τῆς περιέργου ταύτης αἱρέσεως νομίζουσιν ὅτι βλέπουσιν ὀπτασίας, αἵτινες παρασύρουσιν αὐτὰς εἰς ἀληθῆ παραφροσύνην. Ὅταν συνάγωνται πέριξ τῆς τραπέζης φυλάττουσι πάντοτε μίαν θέσιν διὰ τὸν Χριστόν. Γυνή τις μάλιστα ἐκαυχήθη ὅτι τὸν εἶδε, συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἄλλων, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἀπαντήσεις καὶ ἐντολάς, ἀκατανοήτους ὑπὸ τῶν λοιπῶν μαρτύρων τῆς σκηνῆς. Οἱ μὴ ὄντες μεμυημένοι εἰς τὴν αἵρεσιν δὲν εἶνε δεκτοὶ εἰς τὰς τοιαύτας συνεδριάσεις, ἀλλὰ συχνὰ τοὺς προσκαλοῦσιν εἰς ἄλλας συναθροίσεις, ἔνθα ἀκροῶνται ᾀσμάτων καὶ δημηγοριῶν, ἐχουσῶν ἐντελῶς βιβλικὸν χαρακτῆρα. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἱρέσεως, οἵτινες ἐκλήθησαν ἐν πρώτοις *προσδοκῶντες*, εἶτα δὲ «νικηταὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς συμφορᾶς», δὲν ἔχουσιν οὐδὲν τακτικὸν ἐπάγγελμα, ζῶσι δὲ ἐκ τῶν δώρων, ἅτινα ἡ ἀφθονία στέλλουσι πρὸς αὐτούς ἐξ Ἀμερικῆς. Ἀναμφιβόλως δὲν θέλουσιν ἐγκαταλίπει τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἢ μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν προσόδων των.

Ἐν Ἀμερικῇ ἤρχισαν νεωστὶ νὰ μεταχειρίζωνται τὸν χάρτην εἰς τὴν κατασκευὴν θυρῶν. Ἐπειδὴ αἱ ξύλιναι θύραι ὑπόκεινται εἰς πολλὰς ἀλλοιώσεις, μὲ τὸν καιρόν, εἰς σχισμάς, εἰς στολάς, καὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δυσαρέστων τούτων ἐπενόησαν θύρας ἐκ συμπεπιεσμένου χάρτου.

Λαμβάνουσι πρὸς τοῦτο ὡρισμένον ἀριθμὸν φύλλων χονδροῦ χάρτου ἀναλόγων διαστάσεων, ἀλείφουσι ταῦτα δι' εἰδικῆς τινος σκευασίας, καὶ τὰ θέτουσι μετέπειτα ὑπὸ ἰσχυρὸν κύλινδρον. Τὰ φύλλα συγκολλῶμενα πρὸς ἄλληλα σχηματίζουσι στερεὸν καὶ ὁμογενὲς σῶμα, ὅπερ ἐπαλείφεται ἀκολούθως διὰ χρίσματος ἀντέχοντος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ. Αἱ οὕτω κατασκευαζόμεναι θύραι εἶνε πολὺ εὐθηνότεραι τῶν ἐκ μετάλλου, ἐλαφρότεραι τῶν ἐξ ἐλάτης, καὶ, τὸ κυριώτερον, ἀντέχουσιν εἰς πάσας τὰς μεταβολὰς τοῦ χρόνου.

Κατὰ τινα στατιστικὴν τῆς καλλιεργείας καὶ κατασκευῆς τοῦ καπνοῦ ἐν Ἐλβετίᾳ, ἡ χώρα αὕτη παράγει 75000 ἑκατόλιτρα καπνοῦ, ἀξίας 6,000,000 δραχμῶν, ἐξ οὗ ἀριθμοῦ ὑποδεικνύεται κατανάλωσις 2 χιλιόγρ. κατ' ἄτομον. Κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ὑπολογισμοὺς ἡ Ἐλβετία εἶνε ὁ τόπος, ἔνθα καταναλίσκεται ὁ πλεῖστος καπνὸς μετὰ τὴν Ὁλλανδίαν καὶ Τουρκίαν.

Κατὰ τὴν «Στατιστικὴν ἐπετηρίδα τοῦ Βελγίου», ὁ πληθυσμὸς τοῦ βασιλείου τούτου κατὰ τὸ 1883 ἀνήρχετο εἰς 5,655,197 κατοίκους, εἰς οὓς προσθετέον 476, 941 Βέλγους διαμένοντας ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Ἐκ τῶν τελευταίων 432,265 εὑρίσκονται ἐν Γαλλίᾳ. Ὅθεν ὁ ὅλος ἀριθμὸς τοῦ βελγικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὸ 1883 ἦτο 6,132,138, ἐνῷ κατὰ τὸ 1831 μόλις ἐφθανεν εἰς 3,785,814, αὐξήσας ἐν διαστήματι ἡμίσεος αἰῶνος κατὰ 2,346,324. Ἡ ἀναλογία δὲ τῶν γεννήσεων πρὸς τοὺς θανάτους ἦτο κατὰ τὸ 1883 154 γεννήσεις πρὸς 103 θανάτους.

Εἰς 216 ἀνῆλθον ἐν Βελγίῳ τὰ διαζύγια κατὰ τὸ 1883, ἐνῷ οἱ γάμοι, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς 39,200. Ὁμοίως ὑπολογίζονται 595 αὐτοκτονίαι, ἐξ ὧν 510 ἀνδρῶν καὶ 85 γυναικῶν. Οἱ γινώσκοντες ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν ἀναλογοῦσι 70 πρὸς 100.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Καρομηλᾶ 1884 — Β', 342.